

06 Intervju:
Solheim om
bistandsbudsjettet

03 Afrikas horn:
Etiopia-overgrep
bekymrer Norge

20 Palestina:
Israels blokade
kveler utvikling

Ung lege blant
Afrikas sultofre
Side 10

BISTANDS AKTUELT

NR 8 – OKTOBER 2011 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

Denne måneden fødes verdensborger nr. 7 000 000 000

Men er det mat og
vann nok til oss alle?
TEMA: Side 14–18

Aktuelt

Hver dag er som en følelsesmessig berg-og-dal-bane. Monica Thallinger fra Leger uten grenser rapporterer fra flyktningleiren Dolo Ado ved grensa til Somalia. **Les mer side 10**

Demokratiet slår rot

Leder

Zambias tidligere president Rupiah Banda vurderte i noen timer i september om han burde fuske og erklære seg selv om valgvinner, hevder Africa Confidential. Han forsto etter hvert at det var nytteløst. Nok en gang ble det et maktskifte i landet – og for første gang på to tiår var det et nytt parti som kom til makten.

Michael Sata fra Patriotic Front ble innsatt som ny president med to tidligere presidenter som vitner. Politikere, valgkommisjonen og sikkerhetsapparatet i Zambia er blitt mer vant til demokratiets regler. Valget er også en seier for sivilsamfunnet i landet, som etablerte et omfattende nettverk for å kontrollere opptellingen slik at fusk lett ville ha blitt avslørt.

Valget i Zambia er et eksempel på at demokratiene befester sin stilling i Afrika. Siden 1991 har 30 regjeringspartier eller ledere blitt vraket av velgerne. Det er få land som fortsatt styres av soldater. Graden av demokrati varierer mye. I noen land er det valg, men ofte er det ett parti som dominerer hele systemet. I andre land er det klare alternativer til de sittende makthaverne. En del statsledere – Paul Kagame i Rwanda, Meles Zenawi i Etiopia, Robert Mugabe i Zimbabwe og Bingu wa Mutharika i Malawi, for å nevne noen – tror fortsatt at de vet best og at velgere ikke er helt til å stole på.

At det gjennomføres valg, er ikke det samme som at det er demokrati. Det avgjørende er at valgte representanter og regjeringer fremmer velgernes interesser framfor sine egne. Og at velgere opplever at de har reell innflytelse. Parallelt med det oppløftende valget i Zambia har nasjonalforsamlingen i Uganda vist positive tendenser. Til og med medlemmer av regjeringspartiet har trosset presidenten og krevd innsyn i oljekontraktene staten har inngått med utenlandske oljefirmaer. De luktet korrupsjon. Flere statsråder har måttet trekke seg fra sine stillinger. Slik bidrar de folkevalgte til at Uganda blir styrt på en mer ansvarlig måte til beste for folket.

I november gjennomføres det demokratiske valg for andre gang i Sentral-Afrikas største land, DR Kongo. Flere partier deltar, det er en vrimmel av presidentkandidater, og omfattende problemer med velgerregistrering. Det er allerede anklager om fusk og trakassering. Det må man regne med. Demokratiske prosesser er rotete og vanskelige. Særlig de første gangene. Men de er klart å foretrekke framfor despoti og diktatur.

BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarlig redaktør: Gunnar Zachrisen

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell fridom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

Norsk bekymr etiopiske over

Økningen i antall arrestasjoner av opposisjonelle i Etiopia de siste månedene gjør norske myndigheter bekymret. Regimet er i ferd med å bli mer og mer autoritært, mener forsker. **Av Marta Camilla Wright**

Den norske ambassaden i Addis Abeba uttrykker bekymring over menneskerettighetssituasjonen i Etiopia. Gjennom de siste månedene har ambassaden sendt flere bekymringsmeldinger hjem til Utenriksdepartementet om arrestasjoner av opposisjonelle.

Blant de arresterte er, ifølge Human Rights Watch, mer enn 200 personer fra den etniske gruppen oromo. BBC melder at 35 mennesker ble arrestert i april anklaget for kuppforsøk. To svenske journalister ble arrestert i juli. I august ble to medlemmer av to ulike opposisjonspartier arrestert etter å ha møtt representanter for Amnesty International, deretter ytterligere et opposisjonsmedlem. Det siste året har et stort antall lokale journalister blitt arrestert.

Avviser «innblanding»

Dette er trolig noe av bakgrunnen for at statsminister Jens Stoltenberg uttrykte bekymring over menneskerettighetssituasjonen i et møte med sin etiopiske kollega Meles Zenawi i Oslo 10. oktober. Ifølge UD var arrestasjonen av de to svenske journalistene Martin Schibbye og Johan Persson, og anklager om drap og mishandling av sivile i Ogaden blant temaene i samtalen.

Etiopias mangeårige statsleder gjør det på sin side helt klart at Norge ikke har rett til å blande seg inn i lan-

dets indre anliggender. Det framgår av et intervju med Aftenposten.

– Norske og andre lands organisasjoner mener at de har rett til å engasjere seg i afrikanske lands politikk. Samtidig har ikke jeg, en etiopier, rett til å blande meg inn i norske saker. Vi har aldri akseptert denne dobbeltmoralen, fastslo Zenawi.

Han understreket samtidig at landet gjerne mottok økonomisk bistand, men at det var uaktuelt å godta noen som helst innblanding i landets egne politiske prosesser.

Urovekkende

Ifølge bladet The Economists demokrati-indeks fra 2010 innehar Etiopia en lite ærerik 118.-plass av 167 land. Landets regjering karakteriseres nå som et autoritært regime. Etiopia har falt tretten plasser på rankingen siden 2006. Den gang ble landet regnet som et demokrati.

Årsaken til at landet daler på listen er at det etiopiske regimet har innført restriktive lover som begrenser media og sivilsamfunnets frihet. I tillegg slo Meles Zenawis regime hardt ned på opposisjonelle aktiviteter, media og sivilsamfunn i forkant av valget i 2010.

Arrestasjonene som skjedde i forbindelse med Amnestys besøk betegner den norske ambassaden i Addis Abeba som urovekkende. Det framgår av en intern rapport fra ambassaden som Bistandsaktuelt har fått tilgang til.

UD: – Ingen varsler om sexkjøp

Mens en kjent Fremskrittsparti-politiker nylig fikk mye omtale etter sexkjøp i Riga, uteblir skandalene i utenriktjenesten. I hvert fall er det ennå ikke mottatt et eneste varsel om slike lovbrudd.

Av Gunnar Zachrisen

Afrika har gitt verden en leksjon i makro-økonomisk reform og stabilitet >>

Obiageli Ezekwesili, visepresident for Afrika i Verdensbanken

AFGHANISTAN Mer opium

Opiumsdyrkingen i Afghanistan har økt med syv prosent det siste året, ifølge en rapport fra FNs program for narkotika og kriminalitet. Det er et tilbakeslag etter at produksjonen gikk ned i fjor. Afghanistan er verdens største opiumsprodusent og produksjonen er anslått å ha en verdi av rundt ni prosent av landets bruttonasjonalprodukt.

AFRIKA

4,8

prosent er Verdensbankens prognose for den økonomiske veksten i Afrika i 2011.

ing over grep

Mange av arrestasjonene blir begrundet med terroranklager, ifølge ambassaden. Norge har nylig tatt over lederskapet i giverlandsgruppen på menneskerettighetsområdet i Etiopia.

Mer og mer autoritært

Forsker ved Christian Michelsens institutt i Bergen, Lovise Aalen, mener at arrestasjonsbølgen må ses i sammenheng med at Etiopia går i autoritær retning. Dette er en utvikling man har sett helt siden de store opptøyene rundt valget i 2005.

– Disse arrestasjonene er en fortsettelse og en forsterkning av hendelsene etter valget i 2005, sier Aalen.

Aalen mener at det dreier seg om å hindre opposisjonen i å vinne frem.

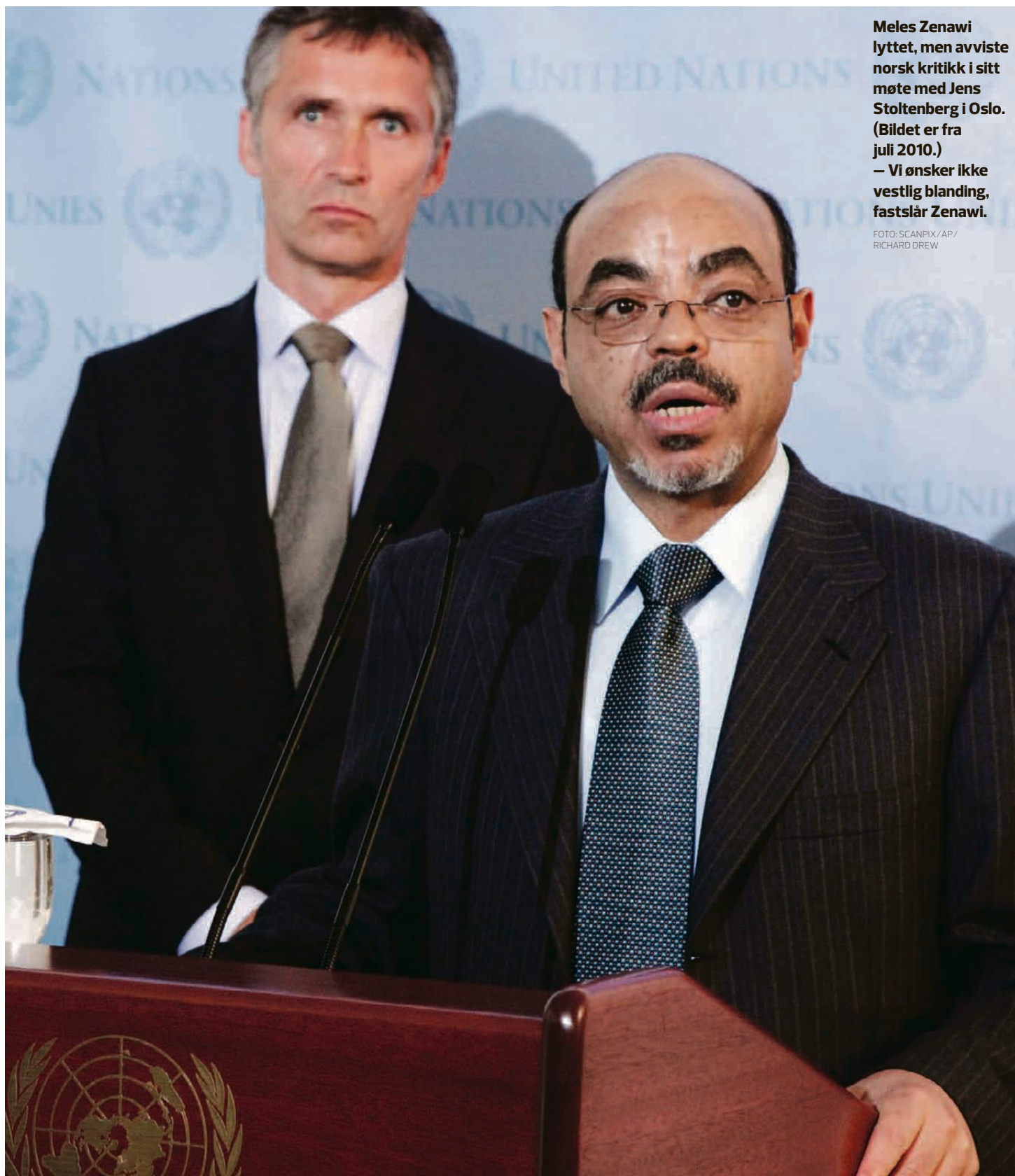
– Etiopiske myndigheter bruker terrorloven som kom etter valget i 2005 som unnskyldning for å arrestere folk som kan bli beskyldt for å ha en eller annen tilknytning til de organisasjonene som er definert som terrororganisasjoner, sier hun.

Ifølge Aalen opererer myndighetene med en svært vid definisjon av terror. Hun mener at det er lite sannsynlig at noen av disse gruppene har planlagt konkrete terrorhandlinger.

– Det nye nå er kanskje at mer prominente folk, som journalisten Eskinder Nega og de to svenske journalister, blir arrestert. Dette har en sterk signaleffekt om at «vi tolererer ikke opposisjonell virksomhet», sier Lovise Aalen.

Men dette har gått i bølger siden 2005, hvor etiopiske myndigheter gradvis har strammet grepet mer og mer, avslutter hun.

Norge ga i 2010 i overkant av 196 millioner i bistand til Etiopia. ■

Meles Zenawi lyttet, men avviste norsk kritikk i sitt møte med Jens Stoltenberg i Oslo. (Bildet er fra juli 2010.) – Vi ønsker ikke vestlig blanding, fastslår Zenawi.

FOTO: SCANPIX/AP/RICHARD DREW

BÅDE UTENRIKSDEPARTEMENTET og Norad forsikrer at de ennå ikke har mottatt et eneste varsel om brudd på sexkjøpsloven. Det gjelder for hele perioden siden 2007, da UDs varslings-tjeneste ble etablert.

– Vi uttaler oss normalt bare om avsluttede saker, men i dette tilfellet har jeg ingen betenkeligheter med å referere til hele vår portefølje når jeg sier at svaret er nei, sier leder av Sentral kontrollenhet i Utenriksdepartementet Eirik Gløne.

Enhetens leder bekrefter samtidig at mistanke om sexkjøp vil være blant de forhold som medarbeidere har en plikt til å varsle til arbeidsgiver, siden

det er et brudd på interne retningslinjer og på norsk lov.

UDs personalavdeling opplyser at heller ikke de har fått slike meldinger fra varslere. Det samme gjelder Norad. Personaldirektør Henning Stirø fastslår at «det underliggende direktorat» ikke har fått noen varsler om mistanke om denne typen lovbrudd de siste ti årene.

Tap eller skade

Av Utenriksdepartementets varslingsplakat framgår det at medarbeidere har rett til å varsle om kritikkverdige forhold de får kjennskap til i tjenesten. I flere sammenhenger er det også en

plikt. Det gjelder for eksempel når forholdet kan påføre arbeidsgiveren tap eller skade. Det er også en plikt å varsle om trakassering, mobbing, og diskriminering på arbeidsplassen, for eksempel rasisme.

Ingen bøtelagt

Retningslinjene gjelder som utgangspunkt alle ansatte i utenriks-tjenesten. Blant disse regnes også lokalt ansatte, samt hospitanter, praktikanter og konsulenter. Varslingsorganet, som for det meste arbeider med korrupsjonssaker, har en historie tilbake til desember 2007.

Loven som forbyr sexkjøp trådte i kraft 1. januar 2009, og gjelder både i Norge og i utlandet. Men ingen nordmenn er bøtelagt eller straffeforfulgt for sexkjøp i utlandet etter at forbudet kom. Med avsløringen av Frps stortingsrepresentant Bård Hoksruuds nære omgang med en prostituert i Riga, er likevel den første saken på vei inn i retts-systemet.

Saken er under etterforskning av Telemark politidistrikt, og kan ende med at stortingsrepresentanten blir bøtelagt. ■

gunnar.zachrisen@norad.no

4 Aktuelt

■ AFRIKAS HORN

Kan forebygge sult

Om to til tre år vil det komme en ny tørke på Afrikas Horn. Igjen kan tre til fire millioner kenyanere bli rammet, men ifølge en fersk rapport fra Røde Kors både kan og bør kenyanerne være i stand til å brødfø seg selv.

– Det som vi i dag ser som et katastrofeområde kan bli dyrket mark om vi handler riktig. Vi må alle jobbe for langsiktig arbeid for å sikre fremtidig mat-sikkerhet i disse områdene, sier utenlandssjef Leni Stenseth i Norges Røde Kors. 13.3 millioner mennesker er nå rammet av tørken på Afrikas Horn.

■ DEMOKRATI

80

prosent av landene i Afrika sør for Sahara var ikke demokratiske på midten av 80-tallet. I dag er halvparten demokratiske.

En mann mottar mat fra Verdens matvareprogram i Kandahar sør i Afghanistan. FN anslår at så mye som sju millioner afghanere fortsatt trenger matvarehjelp. FOTO: SCANPIX

Millioner trues av sult i Afghanistan

Ti år har gått siden Nato involverte seg militært i Afghanistan – med FN og andre bistandsgivere på slep. På disse årene har landet mottatt over 320 milliarder kroner i støtte fra utlandet. Men fortsatt lever over 80 prosent av befolkningen i fattigdom. Sju millioner afghanere har for lite mat. **Av Tor Aksel Bolle**

Det er FN som anslår dette. Etter et tiår med massiv bistandsinnsats er fortsatt sult og underernæring et stort problem i Afghanistan. I begynnelsen av oktober så afghanske myndigheter seg nødt til å be det internasjonale samfunnet om rundt 800 millioner kroner. Dette er penger som skal brukes til å kjøpe mat til befolkningen nord og øst i Afghanistan.

Tørke

I alt 14 provinser, nesten halve landet, er rammet av tørke. Landbruksminister Mohammed Asif Rahimi karakteriserer situasjonen som «svært alvorlig». Myndighetene mener at om lag 2,6 millioner mennesker vil trenge matvarehjelp i løpet av det neste halve året.

Appellen fra afghanske myndigheter kommer i tillegg til at Verdens matvareprogram i juli ba om ekstra støtte på 1,3 milliarder kroner til Afghanistan. Mens FN-organisasjonen anslår at over sju millioner afghanere trenger matvarehjelp, mener organisasjonen at den trolig bare vil kunne hjelpe om lag tre millioner mennesker. Årsaken er pengemangel.

84 prosent fattige

Ifølge det afghanske finansdepartementets siste bistandsrapport har det internasjonale samfunnet brukt drøyt 320 milliarder kroner på støtte til Afghanistan siden 2001. Men til tross for en voldsom bistandsinnsats over en tiårsperiode sliter landet fortsatt med helt grunnleggende fattigdoms-

problemer. Ifølge FN's utviklingsprogram's ferske landrapport for Afghanistan lever hele åtte av ti afghanere i såkalt «multidimensjonal fattigdom» – det vi si fattigdom vurdert ut fra helsetilstand, utdanningsnivå og levestandard.

I bistandsrapporten fra det afghanske finansdepartementet understrekes det at den internasjonale bistanden har gitt en rekke resultater. Disse framskrittene har kommet innen helse, utdanning og infrastruktur. Samtidig mener både afghanske myndigheter, FN og andre at bistanden har skapt for få merkbare forbedringer for befolkningen. Lite bistand har nådd ut dit flertallet av afghanere bor – på landsbygda.

– For lite på landbruk

Kai Eide, FN's tidligere spesialutsending i Afghanistan, mener manglende satsing på jordbruket er en av hovedårsakene til at millioner av afghanere fortsatt trenger matvarehjelp.

Eide understreker overfor Bistandsaktuelt at det er viktig å ha klart for seg hvor fattig Afghanistan er når man vurderer hva slags resultater som kan forventes. Samtidig er han klar i sin

kritikk av hvordan mye av pengene er blitt brukt.

Den tidligere FN-utsendingen mener at landbrukssektoren ble mer eller mindre neglisjert helt fram til 2009.

– 80 prosent av befolkningen er tilknyttet et svært sårbart landbruk, og det er enormt viktig å styrke folks evne til å produsere maten de trenger. Men her har dessverre både bistandsgiverne og afghanske myndigheter sviktet, sier han.

Skjevfordeling

Eide poengterer også at en svært skjev fordeling av penger mellom de ulike provinsene har bidratt til mindre effektiv bistand.

– Vi vet jo, eller i alle fall burde vi ha visst, at bistanden har langt mindre effekt i konfliktprovinsene sør og øst i landet. Allikevel har de fått klart mest bistand. De rolige provinsene hvor bistanden ville hatt langt bedre effekt, har fått lite, sier Eide.

Han mener at dette trolig vil bedre seg når mer penger etter hvert går gjennom myndighetene og blir brukt i henhold til nasjonale planer. – Erfaringen viser at det er da vi får de beste resultatene, sier han. ■

toab@norad.no

Afghanistan

■ Rangert som 155 av 169 land på FN's utviklingsindeks. Forventet levealder: 44 år.

■ Norsk bistand i 2011: Om lag 750 millioner kroner.

« 84 prosent av den afghanske befolkningen lever i fattigdom »

■ MIDTØSTEN

Protesterer mot bosettinger

Israelske myndigheter offentliggjorde 27. september planer for bygging av 1100 nye boliger i den israelske bosettingen Gilo i Øst-Jerusalem. Dette skjer samtidig som FN, EU, USA og Russland har fremmet et forslag om nye fredsforhandlinger mellom Israel og palestinerne.

– Bygging av bosettinger på okkupert land er ulovlig og i strid med folkeretten, sier utenriksminister Jonas Gahr Støre.

«**Få ting gir en internasjonalhjelparbeider mer kredibilitet blant kolleger enn å bli hilst på med fornavn av de ansatte på den lokale baren**»

Bloggen «**Stuff expat aidworkers like**»

Pengetørke i Det globale fondet

Det globale fondet trodde de hadde 1,5 milliarder dollar til rådighet. Nå viser det seg at de kun har halvparten. Leger uten grenser frykter at hiv-pasienter vil miste medisinene sine.

Av Ingvild Sahl

DET GLOBALE FONDET, som kanaliserte penger til fattige lands programmer for å bekjempe aids, tuberkulose og malaria, går en tøff vinter i møte.

Fondet, som forventet å kunne fordele 1,5 milliarder dollar til bekjempelse av de tre sykdommene i løpet av vintermånedene, innså nylig at de neppe har mer enn 800 millioner dollar til disposisjon. En rekke givere har kuttet i støtten sin til fondet. Samtidig fører store svingninger i valutakurser og svært usikre renteutsikter til at fondet rett og slett ikke vet hvor mye penger de har i kassa. Styret har derfor besluttet å utsette søknadsfristen for den 11. runden med pengestøtte fra desember til mars.

– Dette er dramatiske nyheter, sier lege og hivforsker Marius Trøseid fra

Leger uten grenser. Konsekvensen av kuttene, og en generell, global nedgang i støtte til tiltak for å bekjempe hiv og aids, er, ifølge Trøseid, at verden ikke vil nå målet om å få 15 millioner smittede på hiv-behandling innen 2015.

– Dette er triste nyheter for alle hiv-smittede som ennå ikke har tilgang til behandling. Samtidig frykter vi at kuttene vil føre til at personer som allerede går på hiv-medisiner, vil bli tvunget til å avslutte behandlingen frem til nye midler frigis. Det kan føre til en oppblomstring av resistens mot medisinene, sier Trøseid.

Kritisk rapport

Samtidig som livremmen strammes, fikk Det globale fondet nylig klar beskjed om at det må forbedre seg, el-

Zandile Masina fra Swaziland er hiv-positiv, men får medisiner finansiert av Det globale fondet. Nå fryktes det at pengemangel kan ramme mange som er avhengig av medisiner.

FOTO: SCANPIX

ler forvitte. Dommen stammer fra et uavhengig evalueringsteam, som fikk i oppgave å gjennomgå fondet, etter at det i fjor vinter ble kjent at 34 millioner dollar var forsvunnet i korrupsjon. I fjor falt støtten til fondet med 10 prosent. Viktige givere som USA, Spania, Tyskland og Sverige har alle kuttet i sine bidrag. Dersom fondet skal kunne fortsette arbeidet, må det gjennomføre tøffe, men nødvendige reformer, mener evalueringsteamet.

Ingen vil miste medisinene

Kommunikasjonssjef Jon Lidén i Det globale fondet erkjenner at de økonomiske fremtidsutsiktene er usikre. Men han avviser at utsettelsen av neste runde med utbetalinger vil føre til at pasienter som allerede er på behandling

vil miste medisinene sine.

Når slike forsinkelser finner sted, setter vi av penger til å fortsette de viktigste betalingene. Endringer eller utvidelser av programmene blir forsinket. Men ingen vil gå tom for medisiner, forsikrer han. ■

Fondet

■ Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria.

■ Fondet ble opprettet i 2002, jobber for å hindre spredning og behandling av hiv/aids, tuberkulose og malaria i de områdene i verden hvor behovene er størst. Norge er en støttespiller og vil i perioden 2010–2013 støtte Fondet med nesten 1,4 milliarder kroner.

Varsler økt dansk bistand

Danmarks nye regjering lover å øke bistanden til fattige land. Regjeringen vil også i større grad skille mellom bistand og sikkerhetspolitikk.

Av Simon Kratholm Ankjærgaard

DE TRE DANSKE regjeringsspartiene er enige om at landets utviklingsbudsjett igjen skal utgjøre én prosent av bruttonasjonalinntekten, etter å ha svingt mellom 0,7 og 0,9 prosent under den nylig avgåtte borgerlige regjeringen.

Fattigdomsbekjempelse og rettighetskamp blir satsingsområder i den nye regjeringens politikk. Kvinners rettigheter vil stå sentralt. Det geografiske fokuset vil fremdeles være på Afrika.

Statsminister Helle Thorning-Schmidts koalisjonsregjering kommer til å operere med to bistandspolitiske

budsjetter. Det største av dem vil gå til fattigdomsorientert bistand, mens det andre blant annet vil brukes på stabilisering og gjenoppbygging av konfliktområder og såkalte «failed states».

Henrik Julius Nielsen, som forsker på utviklingspolitikk ved Dansk Institutt for Internasjonale Studier (DIIS), mener denne todelingen skyldes et ønske om et klarere skille mellom bistand og sikkerhetspolitikk.

Uten oversikt?

– Man har vært i en situasjon der man har mistet oversikten over

hvor mye som gikk til hva. Jeg ser det som et forsøk på å skille disse innsatsområdene og på å fastholde fattigdomsfokuset, som har blitt skjøvet litt i bakgrunnen de senere årene, sier han.

45-årige Christian Friis Bach fra partiet Det radikale venstre er ny utviklingsminister. Han har blant annet vært leder for utviklingsorganisasjonen Mellempfolkeligt Samvirke og internasjonal leder for Folkekirkens

Nødhjelp. Friis Bach har en doktorgrad i internasjonal økonomi og var før utnevnelsen førsteamanuensis ved Københavns Universitet. Han har også skrevet flere bøker om utviklings- og bistandspolitikk.

Fire ministre

– Jeg tror at det er en generell optimisme knyttet til utnevnelsen av Christian Friis Bach, nettopp fordi hans synspunkter på utviklingspolitikk har sitt utspring i mange års forskning og praktisk arbeid innen feltet, sier Nielsen.

Friis Bach skal samarbeide med blant andre SF-veteranen Villy Søvnald som blir ny utenriksminister. Til sammen blir det nå fire ministre i det danske utenriksdepartementet: en utenriksminister, en utviklingsminister, en europaminister og en minister for handel og investeringer. ■

Henrik Julius Nielsen, forsker

«**Det har vært en del frustrasjon omkring sammensmeltingen av den bistandsmessige og den sikkerhetspolitiske innsats de senere år**»

6 Aktuelt

■ FORNYBAR ENERGI

255 mill. kr.

er beløpet regjeringen har bevilget ekstra til utvikling av fornybar energi på neste års bistandsbudsjett.

«Et stort initiativ av internasjonal betydning»

– Rammen om dette har vært et veldig stramt statsbudsjett i en vanskelig økonomisk tid. At vi nettopp i en slik situasjon både klarer å holde énprosentmålet og får til den store satsingen på klima, miljø og energi er jeg svært fornøyd med.

Av Gunnar Zachrisen

Slik lyder miljø- og utviklingsminister Erik Solheims umiddelbare kommentar til regjeringens forslag til nytt bistandsbudsjett. Han viser samtidig til at en helhetlig satsing på miljø og fattigdomsbekjempelse nettopp var hensikten med at regjeringen i sin tid samlet miljø og utvikling i en og samme ministerpost.

– Du har sagt at satsingen på fornybar energi skal bli like sentral som klima- og skogsatsingen. Hva ligger det i dette?

– Vi håper og tror at dette skal bli noe parallelt med regnskogsatsingen, det vil si et stort initiativ av internasjonal betydning. Prøven på om vi vil lykkes ligger i om vi klarer å få privat sektor med på laget.

– Forhåpentligvis kan vi klare å utløse 5-6 ganger så mye penger som det vi selv bevilger. Alle innser at både miljø, helse og utdanning er viktig. Å bevilge penger til det ene behøver ikke gå på bekostning av det andre. Dette er ikke et nullsumspill, snarere kan det ene tiltaket spille sammen og understøtte det andre. Hvis du ikke har strøm til lys om kvelden, kan du ikke lese særlig mye. Og hvis du ikke har strøm til kjøleskap, er det vanskelig å få til vaksiner av barn.

Fanger mus

– Har det de siste årene blitt for mye prat om miljøhensyn og for lite fokus på de harde fakta på bakken, at næringslivet i utviklingsland ikke har nok strøm?

– Til tider har det vært for mange konsulentrapporter og for lite aktiv handling. Jeg hørte på et tidspunkt en som kom med en treffende kommentar om dette. Han viste til at Deng Xiaoping på et tidspunkt sa at det «ikke spiller noen rolle hvilken farge katten har, bare den fanger mus.»

– **Kina fanger mus. Det vi gjør er å tilby gode retningslinjer for kattehold i husholdningene,** fastslo han. – Det tror jeg også er grunnen til at kineserne er mer populære enn oss i en del utviklingsland. Jeg snakket nylig med finansministeren i Uganda. På ti år er det brukt millioner av kroner på konsulenter, det er produsert en uendelig mengde med konsulentrapporter, det er brukt masse tid og ressurser, men det har ikke kommet en eneste kilowatt-time med strøm. Ikke før Trønderenergi fikk på plass Bugoye-kraftverket i fjor.

Mye større

– Klima- og skogsatsingen er på vei mot 3 milliarder kroner per år. Hvor stor ønsker du at satsingen på fornybar energi skal bli sammenlignet med dette?

– Framfor alt håper jeg at vi kan utløse store midler fra privat sektor. Får vi til det, så blir det jo mye større. I norsk sammenheng skal vi ha med oss energiselskaper innen vannkraft, solenergi og vindkraft. Og vi skal ha med oss investormiljøer – fond, forsikring og banker. Alt ligger til rette for et godt samarbeid til fordel for alle parter. En slik satsing på fornybar energi er bra for klima og fattig-

«Vi håper og tror at satsingen på fornybar energi skal bli noe parallelt med regnskogsatsingen, det vil si et stort initiativ av internasjonal betydning»

■ BUDSJETT-RAPPORT

– Overfladisk rapport

– Regjeringens rapport om samstemhet i utviklingspolitikken er et viktig bidrag til bevisstgjøring. Samtidig er den overfladisk i behandlingen av vanskelige dilemmaer i norsk politikk, blant annet at fredsnasjonen Norge selger militærutstyr til arabiske diktatorer, og at miljønasjonen Norge investerer i svært forurensete oljesand, sier rådgiver i Forum for utvikling og miljø Ane Schjolden.

domsbekjempelse. Det er også bra for selskapene. For tida er det jo større fortjeneste å hente i de fleste utviklingsland i verden enn det er i Europa og Nord-Amerika. Det har vært vesentlig mer profitabelt å investere i Kina og Brasil, men de siste årene også svært lønnsomt å investere i en rekke afrikanske land. Ved å spre investeringene er man også med på å spre sin egen risiko.

– Men skal Norge bidra til dette, så må det jo også statlige penger på bordet?

– Jeg ser for meg en gradvis opptrapping av fornybar energi-satsingen i utviklingsbudsjettene i årene fremover. Men vi må bruke de statlige midlene på en slik måte at det skaper private investeringer. Ut over dette kan jeg ikke si noe beløp for hvor mye dette vil vokse.

– Kan du si noe om hvordan disse statlige ordningene skal settes opp og finnstilles?

– Det gjenstår et arbeid her. Jeg er veldig opptatt av at det skal skje i tett dialog med næringslivet. Det er vi i

gang med, men vi er ikke i mål. Også utviklingslandene selv må gjøre et arbeid på dette. Det betyr ikke at landene skal akseptere alt som kommer fra privat næringsliv. Det må være en realistisk dialog.

– Blant annet av den grunn bidro vi til å få på plass et eget møte mellom Etiopias statsminister Meles Zenawi og norsk næringsliv da han nylig var i Oslo. Dette var en mulighet for næringslivet til å se hvilke muligheter som finnes i Etiopia og for Meles til å si noe om hvilke forutsetninger som gjelder dersom man vil investere i landet. Av lignende grunner vil næringsminister Trond Giske og jeg snart dra på en felles reise, sammen med representanter for norsk næringsliv, til Ghana, Angola og Mosambik.

Egne lyster

– I lys av alt dette, vil du råde Bistandsaktuelt's yngre lesere til heller å ta ingeniørstudier enn statsvitenskap?

– Hehe ... Det aller sikreste rådet man kan gi yngre mennesker er at

■ SKOGPENGER

387 mill. kr.

Det er beløpet regjeringen vil styrke klima- og skogssatsingen med i statsbudsjettet for 2012. Tilsammen blir satsingen på 2,6 mrd. kroner. – Likevel mangler det noe før løftene fra Bali-toppmøtet er innfridd, sier Regnskogfondet.

■ INVESTERINGSFOND

Norfund øker og øker

Norunds posisjon i norsk bistand befestes med årets budsjettforslag. I fjor fikk Norfund en kjempeøkning. I år øker det årlige tilskuddet til investeringsfondets grunnfondskapital med 4 prosent og er nå oppe i hele 788 millioner kroner.

Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim vil samarbeide med næringslivet om energisatsingen «Energi +». – Vi håper og tror at dette skal bli noe parallelt med regnskog-satsingen, det vil si et stort initiativ av internasjonal betydning, sier han.

FOTO: BISTANDSAKTUELT

de bør følge sine egne lyster og interesser!

– Dere har fått kritikk for at det nye bistandsbudsjettets rapport om samstemthet mellom de ulike politikkområdene er for overfladisk. På hvilket område synes du at kritikerne har mest å fare med?

– Jeg synes at det viktigste temaet å diskutere, saklig sett, er bruken av Norges store oljeformue og hvordan den kan forvaltes slik at den også kan bidra til å løse verdens fattigdomsproblemer? Vi har 3200 milliarder kroner på Oljefondet. Kunne ikke mer av dette blitt investert i utviklingsland, for eksempel i selskaper som driver innen fornybar energi? Eller i andre typer virksomhet som kan bidra til å drive utviklingen framover?

– På noen områder kan sikkert Norges innsats for utvikling kritiseres. Men når noe kanskje kan være kritikkverdigg, skyldes det så godt som aldri at noen ondsinnet ønsker å plage folk i utviklingsland. Det er vel heller slik at norske interesser kan komme

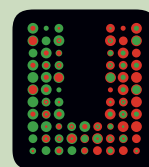
i konflikt med andre samfunnsinteresser. Dette er det viktig å få fram. Denne rapporten, i budsjettokumentet, er jo for øvrig bare en start på regjeringens arbeid med dette. Kirkens Nødhjelp har på sin side laget en veldig konstruktiv motrapport.

– Samtidig som vi skal redde regnskogen har Oljefondet milliardinvesteringer i selskaper som står sentralt i ulovlig avskoging i Indonesia?

– Oljefondets etiske komité vil se på det temaet. Det har de annonsert. Men det er klart at i dag er Oljefondet inne i 7-8000 selskaper rundt om i verden. Så lenge de har valgt å investere på den måten, vil det også være uunngåelig at de er inne i selskaper som gjør ting som kan kritiseres. Den eneste realistiske løsningen på dette er at man trekker seg ut av selskaper som opptrer på en måte som er opplagt kritikkverdigg, for eksempel selskaper som driver med klare miljøforbrytelser eller som gjør store etiske overtramp. ■

gunnar.zachrisen@norad.no

Les mer:
Slik deler
S-ene bistands-
budsjettet →

utviklingshuset

Utviklingshuset tilbyr din skolegruppe to ulike kostnadsfrie pedagogiske opplegg kalt UtviklingsLab og UtviklingsLøype.

I perioden 7.11.–7.12. tilbys også opplegget:

Å leve med tidevannet

Tilpasset kompetansemålene i LK06 for samfunnsfag og naturfag, 10. trinn, VG1 og VG2

Cicero-forsker Maria Malene Kvalevåg holder foredrag om globale klimaendringer i tilknytning til fotoutstillingen «Å leve med tidevannet».

Lan Marie Nguyen Berg, masterstudent fra Senter for utvikling og miljø, forteller om hvordan klimaendringene påvirker stillehavsøya Tuvalu.

Elevene får se med egne øyne hvordan tuvalerne og deres hverdagsliv påvirkes.

Foredraget trekker linjer til Norge og norsk politikk og utfordrer elevene til å tenke løsningsorientert.

Varighet: Etter ønske, mellom 30 minutter og 2 timer.

Avtal for klassen din på post@utvikling.no eller telefon 95 45 20 00.

Les mer på www.utvikling.no.

utviklingshuset

Norads opplevelsessenter for engasjement, refleksjon og debatt om bistand og utvikling.

8 Aktuelt

■ BUDSJETTET

Større enn landbruk og kultur til sammen

Norge skal til neste år bruke 27,8 milliarder kroner på bistand. Det betyr at vi bruker litt mindre på bistand enn på politiet og justisvesenet (29,2 milliarder kroner).

Men vi bruker mer på bistand enn de samlede budsjettene til både Kulturdepartementet (8,8 milliarder kroner) og Landbruksdepartementet (16,5 milliarder kroner).

«**Jeg har jobbet med dette feltet. At regjeringen har økt bevilgningen til sivilt samfunn med 40 millioner kroner dekker knapt opp inflasjon og prisstigning**»

Øyvind Aadland, generalsekretær
Strømmestiftelsen

Slik deler S-ene bi

Nok en gang kåres miljø- og utviklingsminister Erik Solheim til budsjettvinner. Rekordbudsjettet for 2012 blir på 27,8 milliarder bistandskroner. Men Solheim må dele kaka med Støre, Stoltenberg og Storberget.

Av Gunnar Zachrisen

I hovedsak er det slik at utviklingsministeren har ansvaret for den langsiktige bistanden og nødhjelp ved naturkatastrofer, samt klima og skog. Sistnevnte er underlagt Miljøverndepartementet. For «dobbeltnminister» Solheim betyr det at han i praksis har ansvaret for 17,8 milliarder bistandskroner, tilsvarende omlag 64 prosent av budsjettet.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre råder på sin side over omlag 6,7 mrd. kroner, tilsvarende 24 prosent. Da har vi vært frekke nok til å trekke fra utgiftene som hører hjemme i verktøykassene til Jens Stoltenberg og Knut Storberget.

Jonas og Jens

Støre har ansvaret for nødhjelp ved krig og flyktningstrømmer som følge av dette. Dessuten har han grep om to av de mest politiserte delene av den langsiktige bistanden, nemlig bistanden til Afghanistan/Pakistan og bistanden til Midtøsten. Han har også ansvaret for arbeid med fred, forsoning, demokrati og menneskerettigheter, samt det konstitusjonelle ansvaret for hoveddelen av det globale helse- og vaksinearbeidet.

I praksis er det likevel en annen politisk tungvekt som profilerer Norges viktige helse- og vaksinearbeid utad, nemlig statsminister Jens Stoltenberg. Målet er å oppnå helsemålene blant FN's tusenårsmål, blant annet mødre- og barnehelse. Med et beløp på nesten 1,8 milliarder kroner til disse Stoltenberg-satsingene, blir det omlag 6,7 mrd. kroner igjen til Støre.

Knut, Kristin og Audun

Overraskende for mange er det kanskje også at bosetting, norskopplæring og integrering av flyktninger i Norge finansieres over bistandsbudsjettet. Dette har i mange år vært en omstridt ordning, som er blitt kritisert av de store bistandsorganisasjonene. Ulike regjeringer har likevel forsvart seg med at dette har vært vanlig og godkjent praksis internasjonalt.

Tre ulike statsråder, justisministeren, kunnskapsministeren og integreringsministeren, er involvert i denne spesielle bruken av bistandsbudsjettet. Pengene brukes på flyktningtiltak fra Lindesnes i sør til Hammerfest i nord.

Summen er på drøyt 1,5 milliarder kroner. Omlag to tredjedeler av dette er utgifter til statlige flyktningmottak og hører administrativt inn under justisminister Knut Storberget. ■

gz@norad.no

Storberget & co: 1,5 mrd *

■ Statlige mottak o.a. tiltak for flyktninger i Norge: 1,5 mrd. kr

Stoltenberg: 1,8 mrd

■ Globale helse- og vaksineinitativer: 1,8 mrd. kr

Totalbudsjett:

FOTO: ARBEIDERPARTIET

FOTO: ARBEIDERPARTIET

■ BISTAND

1,4

milliarder kroner er satt av til å administrere norsk bistand i 2012

«
«
Jeg leste lekser i det svake lyset fra kerosenlamper og stearinlys. Vi hadde ikke kjøleskap. Jeg fikk tilgang til elektrisitet for første gang da jeg begynte på universitetet. Frem til da levde jeg i mørket »

Ban Ki-moon, FNs generalsekretær på Energi+-konferanse i Oslo

standsbudsjettet

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Solheim: 17,8 mrd **

- FN-organisasjoner: 3,9 mrd. kr
- Miljø, klima og skog: 2,9 mrd.
- Bistand til Afrika: 2,7 mrd.
- Verdensbanken o.a. banker: 2,0 mrd.
- Sivilt samfunn og demokratiutvikling: 1,9 mrd.
- Næringsutvikling: 1,4 mrd.
- Forskning, kompetanseheving, herunder Olje for utvikling og Ren Energi: 0,9 mrd.*
- Nødhjelp v. naturkatastrofer: 0,5 mrd.

27,8 milliarder kroner

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Støre: 6,7 mrd ***

- Nødhjelp og humanitær bistand: 2,2 mrd.
- Fred, forsoning, demokrati: 1,6 mrd.
- Bistand Afghanistan og Pakistan: 0,6 mrd.
- Bistand Midtøsten: 0,5 mrd.

* Det konstitusjonelle ansvaret for utgifter til flyktninger i Norge ligger under Statsråden for miljø- og utviklingssaker. Det administrative ansvaret er delt mellom Justisdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Barne-, likestillings- og integreringsdepartementet. Litt under 1 mrd. kroner av totalbeløpet på 1,5 mrd. kr er utgifter til statlige mottak, som er administrativt styrt fra justisdepartementet.

** Utgifter til flyktninger i Norge er trukket fra selv om det konstitusjonelle ansvaret ligger under Statsråden for miljø- og utviklingssaker. Det administrative ansvaret for flyktningiltakene ligger i hovedsak under justisministeren.

*** De ulike globale helsesatsingene ligger konstitusjonelt under utenriksministeren. Noen mindre poster ligger under utviklingsministeren. Her er utgiftene til de globale helsesatsingene likevel trukket fra. Dette er gjort for å synliggjøre statsminister Jens Stoltenbergs betydelige rolle i den globale kampanjen for mødre- og barnehelse.

Øker mest

- Klima- og skogsatsingen: + 386 mill. kr (+ 18 %)
- Global helse og vaksine: + 150 mill. (+ 9 %)
- Faglig samarbeid (olje, ren energi): + 81 mill. (+ 25 %)
- Bistand til Afrika: + 56 mill. (+ 2 %)
- Næringsutvikling: + 50 mill. (+ 4 %)

Kuttes mest

- Statlige mottak o.a. tiltak for flyktninger i Norge: - 272 mill. kr (- 15,1%)

10 Aktuelt

■ SOMALIA

Fredshåp i Somalia

Sjansene for fred i Somalia er større enn på mange år, mener Augustine Mahiga, Ban Ki-Moons spesialrepresentant for Somalia. Han mener veikartet for forhandlinger som ble vedtatt sist måned er et «stort sprang framover» for fredsprosessen i landet.

– Somalias lange nasjonale kamp er ikke over, men dette er den beste muligheten for fred på flere år, mener Mahiga.

Jeg har jobbet med dette feltet i to år, men spør du meg om de 27 milliardene Stortinget årlig bevilger blir brukt effektivt kan jeg ikke svare deg, for jeg har ingen steder å innhente upartiske vurderinger >>

Frp-politiker Peter N. Myhre til avisa Vårt Land

Hver dag er som en følelsesmessig berg- og dalbane. Slik beskriver den norske legen Monica Thallinger hverdagen i flyktningleiren Dolo Ado. Døden er en fast gjest, men smil og livsglede finnes også. Les Thallingers gripende beretning fra sultkatastrofen.

FOTO: MARTE KRISTOFFERSEN/LEGER UTEN GRENSE

Rapport fra livets yttergrense

Jeg er i Dolo Ado i Etiopia, en støvete by i ørkenen bare tre kilometer fra den somaliske grensa. Dette er byen som de fleste flyktingene fra Somalia kommer til.

Av Monica Thallinger, Leger uten grenser

Det har vært flyktningsstrømmer hit før, men ikke før i april i år begynte det virkelig å komme mange. Mange tusen per dag ble registrert hos UNHCR, FN-organet for flyktinger. 121 000 har kommet hittil i år.

På grunn av tørken og den brutale krigen som pågår i Somalia har hundretusener besluttet å flykte fra hjemmene sine. De har gått månedsvis gjennom ørkenen og har grusomme historier å fortelle. De er rammet av en ufattelig sultkatastrofe.

Fordi det raskt ble en kjempestor flyktningsstrøm i området har det blitt satt opp et stort hjelpeapparat i rekordfart. Dette byr på mange utfordringer. Leger uten grenser er en av de største aktørene i området og vi fokuserer på å gi helsetilbud til befolkningen i flyktningleirene og lokalbefolkningen.

Teknisk sett befinner jeg meg i Etiopia. Men dette er Somalia! Det er somalisk kultur og de kaller seg somaliere her.

DET ER TO SEKSJONER av Leger uten grenser, og jeg er med i Hollandseksjonen. Vi har satt opp et stort sykehus og klinikk midt i ørkenen, i en av de fem leirene. I tillegg bygger vi nå et stort sykehus i Dolo Ado by som skal kunne gjøre kirurgi og mer avansert medisin.

Leiren Hiloweyn, huser nå 40 000 mennesker, men det er forventet at den skal huse dobbelt så mange. Dette er den siste leiren som er bygget. Derfor kommer alle de nye flyktingene dit.

Klinikken og sykehuset ble åpnet bare uker før jeg ankom leiren, så alt var ganske halvferdig og lite organisert. Fra å være én lege ble vi to. Nå er vi fem. Det gjør at situasjonen er mye bedre. Hele helseteamet har vokst til 35 utenlandske og rundt 60 etiopiere. I tillegg har vi lokalt ansatte som oversettere, vaskhjelpere og kokker.

Frem til nå har vi alle bodd på det samme området i Dolo Ado. Det er portforbud fra klokken seks, så da er det veldig overfylt. Vi bor i telt eller i et lite hus omlag en og en halv times reise fra leiren. Jeg sover på rom med fem andre jenter. Det er lite privatliv med andre ord. Rundt 100 mennesker deler to dusjer og fire toaletter.

VI DRIVER ALTSÅ Hiloweyn Sykehus. Her har vi et stor mobilt terapeutisk ernæringscenter for rundt 2100 barn som kommer hver uke. Disse barna er alvorlig underernærte og trenger spesiell ernæring. Det er rundt 100-200 nye pasienter i programmet hver dag. Hvis de blir syke, blir de lagt inn på sykehuset på et eget ernæringscenter der. Hittil har vi hatt 106 innlagte. Vi har 40 senger men vil utvide til 60. Dødeligheten er

Hjelpen de får på ernæringscenteret bidrar til at de aller aller fleste barna overlever, skriver Monica Thallinger. Her undersøker hun et spedbarn.

FOTO: SCANPIX

høy, og hver dag dør det barn eller voksne her. Rundt åtte prosent av barna som blir innlagt dør.

Jeg har hatt mest ansvar for ernæringscenteret inne på sykehuset og alle barna som blir innlagt. Vi har en avdeling for de som er syke men ikke underernærte, et eget telt for de med meslinger og et eget telt for koleraspasienter. Så langt har vi hatt én pasient med mistanke om kolera, en sykdom vi bare venter på skal bryte ut. Et kolera-senter med 100 senger er i ferd med å ta form utenfor sykehuset.

VI HAR OGSÅ et eget telt for fødende. Her om dagen tok jeg imot et barn sammen med jordmoren. Det var fantastisk – og det gikk heldigvis bra! Vi tar oss også av en liten prematur baby. Jeg antar hun er født i 31. uke og veier 1,1 kilo. Hun er veldig stabil, og med riktig sykepleie tror jeg hun

kommer til å overleve. Det er ikke gitt i en slik situasjon.

Hele teamet jobber beinhardt hver dag. Jeg ser ikke ut når dagen er omme – er møkkete og som regel utslitt. Jeg skal ikke lyve og si at det ikke er tøft å jobbe her, for det er det. Denne befolkningen er så veldig marginalisert og er ikke vant til å motta helsehjelp, så de kommer ofte for sent fram og er altfor syke.

Men alle de som blir friske, å se hvor takknemlige de er, det er det som holder meg oppe.

Tre dager etter kom jeg tilbake for å se ham. Gutten var våken, smilte som en sol og kysset hånden min >>

Les mer på nett

Denne rapporten og andre innlegg fra bistandsarbeidere og diplomater kan du lese i vår spalte Utekontoret på bistandaktuell.no

TEKNOLOGI

1049

er antallet mobiltelefoner per 1000 innbyggere på Seychellene. Det er høyest i Afrika. Eritrea er lavest med 23.

PAKISTAN

Liten respons til flomofre

En måned etter storflommen i Pakistan er responsen fra det internasjonale samfunnet for svak, advarer FN og flere hjelpeorganisasjoner. Ifølge FNs kontor for koordinering av humanitære aktiviteter (OCHA) er det behov for 357 millioner dollar i nødhjelp, men bare 18 prosent av dette har kommet på bordet.

– Det er virkelig for lite og gir grunn til bekymring, uttaler Elisabeth Byrs i OCHA.

FOR ET PAR UKER SIDEN ble en gutt på 15 år langt inn. Jeg var sikker på at han skulle dø. Han var bare skinn og bein, minnet meg om en kreftpasient som er katektisk og i ferd med å trekke sitt siste åndedrag.

Jeg mistenkte meningitt, startet med antibiotika, intravenøs væske, steroider og håpet på det beste. Jeg kunne ikke gjøre undersøkelser for å stadfeste diagnosen. Faren hans var så bekymret for gutten og anklaget seg selv. Han hadde latt være å ta ham til klinikken fordi han selv var syk.

Tre dager etter kom jeg tilbake for å se ham. Gutten var våken, smilte som en sol og kysset hånden min. Jeg gråter veldig sjelden og nesten aldri i jobbsammenheng, men da klarte jeg ikke la være. Tårene trillet. Han gikk selv ut av sykehuset 10 dager etter. Gleder meg til han kommer på kontroll neste uke.

I GÅR VAR EN DÅRLIG DAG. Først døde ei jente på fem måneder av alvorlig underernæring, lungebetennelse og til slutt blodforgiftning. Så døde en liten baby som var svært alvorlig underernært. Han var 23 dager gammel og moren døde av mesling-relatert sykdom forrige uke. Barnet hadde også hatt meslinger, var ganske stabil lenge, men han gikk ikke opp i vekt av melken og hadde feber til tross sterke antibiotika. Han så ut som en gammel mann, og i går fant jeg ham ekstremt uttørket. Forsøkte alt, men han fikk multi-organsvikt. Han døde.

Her er hver dag som en følelsesmessig berg-og-dal-bane. ■

Monica Thallinger er lege ved Rikshospitalet og utsendt for Leger uten grenser.

Hver dag dør det mennesker i Dolo Ado. Det er de yngste blant flyktingene som dør. Her lages det en grav til et to måneder gammelt barn. FOTO: SCANPIX

12 Aktuelt

■ HAITI

Opprydningen halvveis

– De siste 20 månedene har vi sammen med Haitis myndigheter, frivillige organisasjoner og innbyggerne i landet arbeidet kontinuerlig, sier Jessica Faieta, ansvarlig for FNs utviklingsprogram UNDP i Haiti. Ifølge FN er man nå halvveis i det største gjenoppbyggingsarbeidet FN noen gang har stått overfor.

Det er vel allmennkunnskap at å lese stortingsdebatter om utenrikspolitikk – det er ikke veldig komplisert. For å si det sånn »

Forsker Janne Haaland Matlary på Refleks-møte om Afghanistan

Profesjonell pendler i nød og elendighet

Han har blitt karakterisert som en av de beste nødhjelpsarbeiderne verden har sett. Denne uken kommer livet til mangeårig Røde Kors-medarbeider Halvor Fossum Lauritzsen ut i bokform.

Av Ingvild Sahl

Det begynte i Afghanistan i 1988. Den ennå ikke 30 år gamle akutt-sykepleieren Halvor Fossum Lauritzsen dro på sitt første oppdrag for Røde Kors for å etablere et feltsykehus utenfor Kabul. 23 år senere har han vært på jobb i mer enn 60 land. Ofte med 200 eller flere reisedager i året.

Mannen, som i dag blir karakterisert som en av verdens mest erfarne nødhjelpsarbeidere, lot seg ikke skremme, da en fullastet buss med afghanere eksploderte like foran øynene på ham. Å se fire afghanske kolleger bli drept, og selv bli skutt i armen og kidnappet, var heller ikke nok til å vippe ham av pinnen. Men i Afghanistan ble noe vekket til liv i ham. Han fant ut at det var nettopp dette han ville drive med.

– Jeg følte at det vi gjorde i Afghanistan var nyttig. Så nyttig at jeg ikke kunne la være å fortsette med det, forteller Fossum Lauritzsen til Bistandsaktuelt. 20 år som profesjonell pendler i nød og elendighet er festet til papir av journalist og forfatter Terje Svabø. Boken, som gis ut av Font Forlag har fått tittelen «Å redde liv». For det er nettopp dette som har vært Fossum Lauritzsens drivkraft, gjennom 20 år i felten.

– Å kunne berge liv er en glede som slår det meste av andre gleder. Det er en fantastisk følelse.

Uendelige behov

Han organiserte nødhjelpsarbeidet i det daværende Zaire, da ufattelige én million mennesker vandret til fots over grensen fra Rwanda i 1994. Han var

blant de første på stedet etter tsunamien i Indonesia og jordskjelvet i Iran. Ofte har han måtte stille seg de umenneskelige spørsmålene: *Hvem skal vi hjelpe først? Hvem må vente? Hvem skal vi overlate til sin egen skjebne?*

– Behovene er ofte så uendelig mye større enn det vi kan stille opp med. Da må vi prioritere. Det er selvsagt vondt og vanskelig, men det må gjøres, forteller han.

Han er fortsatt ikke vant til å se krigens og nødens grusomme ansikt. Men han har lært seg til å holde en viss avstand. Hvis ikke går man under som menneske.

Reagerer for sent

Ifølge Fossum Lauritzsen har FN, Røde Kors og andre nødhjelpsorganisasjoner blitt flinkere, raskere og mer koordinerte i løpet av årene han selv har vært i tjeneste. Og verden har blitt flinkere til å ta tak i de strukturelle årsakene til fattigdom, krig og katastrofer. Men mye gjenstår. Fortsatt klarer ikke verden å reagere i tide, når en varslet sultkatastrofe rammer Afrikas horn.

– Varslede og forutsigbare katastrofer er de vanskeligste å mobilisere ressurser til. Det er temmelig

«Å kunne berge liv er en glede som slår det meste av andre gleder. Det er en fantastisk følelse »

I over tjue år har Halvor Fossum Lauritzsen jobbet med nødhjelp i over 60 land. Nå har Terje Svabø, i forgrunnen, skrevet bok om en av verdens mest erfarne nødhjelpsarbeidere.

FOTO: SCANPIX

frustrerende, sier han, og viser til at kostnaden ved å forebygge kun utgjør 1/30 av hva det koster å reagere når katastrofen først er der.

Løsningsorientert

En av Halvors unike kvaliteter, ifølge dem som kjenner ham, er at han raskt skaffer seg oversikt, ser hva som må gjøres og hvordan oppgavene skal løses. Forfatter Terje Svabø karakteriserer ham som en ualminnelig blanding av ydmykhet og beslutsomhet. – Han har bevist utallige ganger at han er flink til å ta ledelse i kaos, sier forfatteren. Men å få Fossum Lauritzsen til å snakke om det han har opplevd, har ikke vært

like enkelt. Han er en beskjeden person som ikke liker å gjøre et stort vesen ut av seg selv.

Ute på oppdrag har han ofte vært redd. Det som skremmer ham mest er det uforutsigbare. Møtet med rusa og tungt bevæpnede barnesoldater. Med sultne og desperate mennesker.

Hvite lastebiler

I 2007 valgte han å si opp jobben i Norges Røde Kors. Han var sliten, og begynte å bli redd for å gjøre feil. I tillegg var han skuffet. I mars 2007 rettet TV2 i en dokumentar et særdeles kritisk søkelys mot bruken av de terrenggående M6-lastebilene (de såkalte hvite lastebilene) fra det norske forsvaret i det sørlige Afrika. Halvor Fossum Lauritzsen, som selv var helt sentral i avgjørelsen om å ta lastebilene i bruk, følte kritikken som urettferdig og krenkende.

– I Kenya og Somalia er disse lastebilene de eneste som har greide å komme seg frem med nødhjelp. Lastebilene har gjort så god nytte for seg, at jeg står helt inne for den avgjørelsen jeg tok den gangen, sier han.

Selv om han har sluttet i nødhjelpsbransjen, klarte han ikke å si nei da han ble spurt om å lede Røde Kors sin operasjon på Afrikas horn. Om det blir flere oppdrag ute, vet han ikke. Men han tror ikke det er mulig å være nødhjelpsarbeider et helt yrkesliv uten å bli sliten, deprimeret eller utbrent.

– Nei, det tror jeg er umulig, sier han. ■

Halvor Fossum Lauritzsen

■ Har de siste 20 årene vært på oppdrag for Røde Kors og andre hjelpeorganisasjoner i over 60 land.

■ Utnevnt til ridder av 1. klasse av Den Kongelige Norske St. Olavs Orden for sin humanitære innsats.

■ Er utdannet sykepleier med akuttbehandling som spesialitet, i tillegg til mastergrad i ledelse og hovedkurs fra Forsvarets Høgskole.

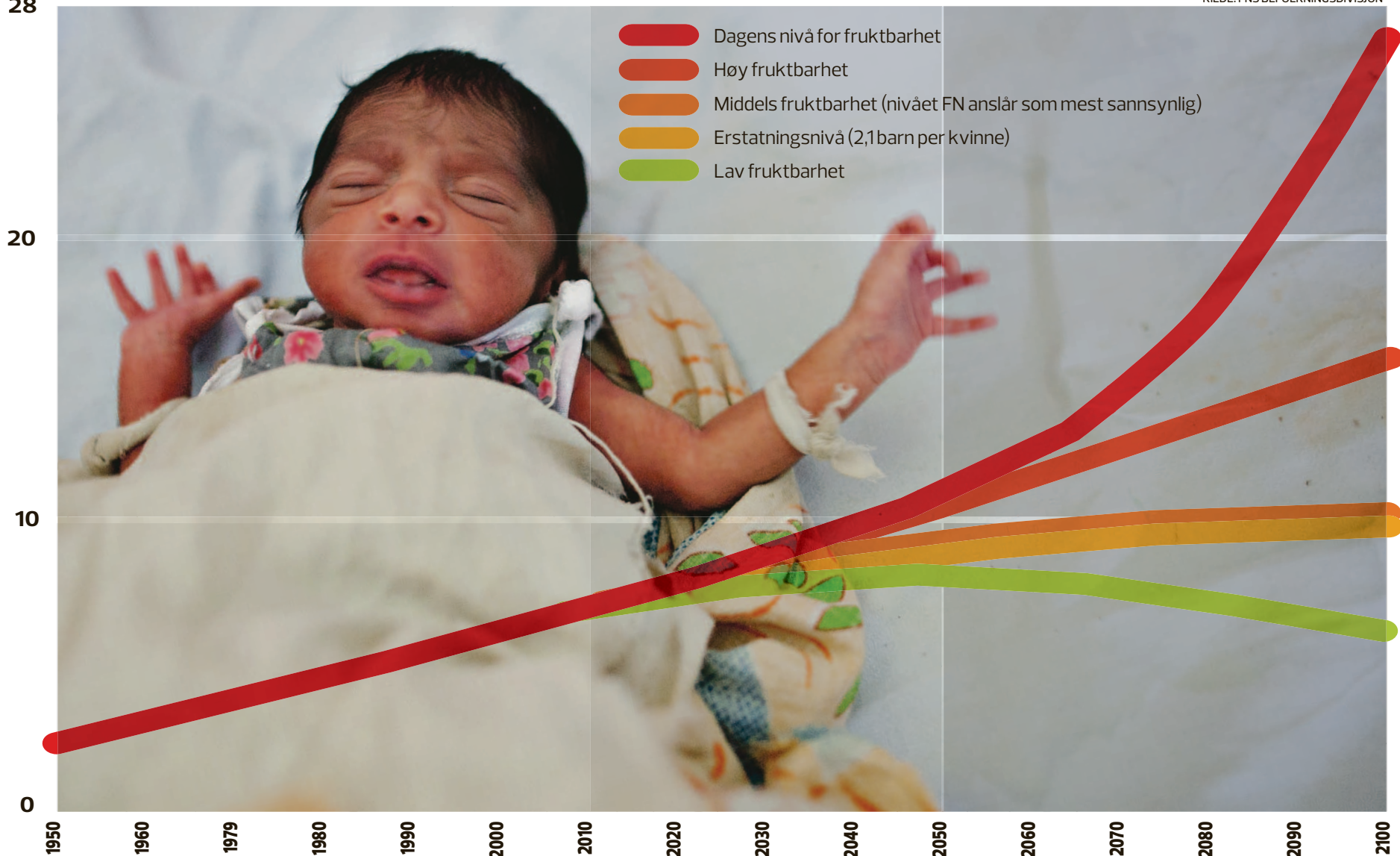
■ Sluttet som utenlandssjef i Norges Røde Kors i 2007, men gjorde comeback i år som leder for Det internasjonale Røde Kors sin operasjon i Somalia.

■ Er i dag visedirektør for CSR og miljø i vannkraftselskapet SN Power.

Verdens befolkning

28

KILDE: FNS BEFOLKNINGSDIVISJON

Vi er 7 mrd.!

Dette året, i disse dager, fødes verdensborger nummer 7 milliard. Sjansene er gode for at barnet er fra India.

Av Ingvild Sahl (tekst) og Anette Karlsen (foto), i India

Grønne forheng svaier under brisen fra en takvifte. En eim av friskt blod og klorin akkompagneres av kvinner som ynker seg i smerte og ubehag.

Fra åtte båser, fire på hver side, stikker nakne føtter ut i midtgangen. Noen vrir seg urolig fra side til side. Andre ligger rolig med tærne pekende mot taket, stille før neste storm. I midtgangen tørker en hjelpepleier opp blod fra gulvet med en fuktig fille.

I dette rommet, på kvinnesykehuset i Alwar i delstaten Rajasthan i India, ser i underkant av femti spedbarn sine første stråler av dagslys – hver dag. De er en del av en jevn strøm av nye verdensborgere, en strøm som hvert år øker klodens befolkning med 80 millioner mennesker. Ett av barna i dette rommet kan være jordboer nummer 7 milliard.

Sjumilssteget

For nettopp denne måneden krysser verden trolig nok en milepæl i menneskets historie. Det som startet som

en sakte vekst over millioner av år, har de siste 100 årene fått ekspertene til å ty til krigsmetaforer som «eksplosjon» og «bombe». Og selv om veksten avtar i styrke, er den langt fra over.

1,8 milliarder kvinner rundt om i verden er i dag i fruktbar alder. Selv om hver av dem får færre barn enn de ville gjort i tidligere generasjoner, vil verdens befolkning fortsette å vokse i flere tiår til. Innen 2045 er det trolig ni milliarder av oss, ifølge FNs befolkningsdivisjon.

Knapt noen steder har veksten vært så synlig som i India. «Folk, folk, folk; over alt», skrev den amerikanske befolkningspessimisten og forfatteren Paul Ehrlich om India i boken «The population bomb», allerede på 1960-tallet. Siden den gang har India fått nesten tre ganger så mange innbyggere. Med sine 1,2 milliarder indere, gjør landet seg klart til å passere Kina som verdens mest folkerike nasjon før 2030.

På sykehuset i Alwar er det ikke vanskelig å kjenne seg igjen i Ehrlichs beskrivelser. Mødre, fedre, bestemø-

dre og tanter strømmer ut og inn av sykehusdørene som en menneskelig tidevannsbølge.

Å ta seg frem i korridoren krever både kløkt og pågangsmot. I sovesalene står sengene tett i tett. Flere kvinner hviler i hver seng. Nyfødte gutte- og jentebarn vugges i søvn på alle kanter.

For tredje gang

29-årige Girddi Patel er her for tredje gang. De fire første barna fødte hun hjemme, på en seng av strå, under en åpen stjernehimmel. Men fire jentebarn var ikke nok til å gjøre svigermor fornøyd. Hvem skulle sørge for at familiens jordlapp bar fram mais, bomull og sennepsfrø i fremtiden?

Da femtemann var på vei, tok ektemannen Amarchand Patel kona med seg den to timers lange bussturen inn til sykehuset i Alwar. Men også denne gangen vendte de hjem med ei jente.

Året etter lyktes Girddi endelig med å bære frem en sønn, men selv ikke dette gjorde svigermor helt fornøyd. Nå har barn nummer sju kommet skrikende til verden.

Med to sønner på plass, har den 31-årige ektemannen bestemt seg for å ta en drastisk beslutning. Pengene han tjener som bygningsarbeider og det magre overskuddet fra åkerlappen er allerede strukket til bristepunktet. Om noen uker reiser han tilbake til sykehuset, denne gang for å sterilisere seg.

Sterilisering

Hjemlandet hans var blant de første til å få på plass en politikk for å begrense befolkningsveksten. Alt i 1952, bare fem år etter at India fikk sin uavhengighet fra Storbritannia, ble et familieplanleggingsprogram etablert. Sterilisering, fortrinnsvis av kvinner, ble raskt den dominerende metoden.

Aller ivrigst til verket skred den indiske statsministeren Indira Gandhi. På 70-tallet, da «befolkningseksplosjonen» var en allmenn bekymring blant demografer, gjorde Gandhi et

Fortsetter på neste side: ➔

I dette rommet på distriktssykehuset i Alwar i Rajasthan kommer rundt 50 barn skrikende til verden hver dag.

14 Reportasje

Armarchand og Girddi Patel har nettopp fått sin sønn nummer to. Med en barneflokk på syv sliter de med å få familieøkonomien til å gå rundt.

← Fortsetter fra forrige side

nytt grep. Hun tildelte ansatte ved familieplanleggingskontorene kvoter for hvor mange steriliseringer de måtte utføre. I noen stater ble sterilisering et kriterium for å motta støtte til hus eller nytte godt av andre offentlige tjenester. Samtidig ble sanering av slum kombinert med familieplanlegging. Myndighetene sendte busslaster med mennesker, de fattigste av de fattige, til steriliseringsleirer. Fra 1976 til 1977 ble antall inngrep tredoblet til mer enn åtte millioner.

Norge støttet steriliseringsavdelingene i India med en halv milliard kroner, uten å protestere mot tvangsbruken. Men på hjemmebane ble politikken møtt med massiv motstand. Under valget i 1977, ble befolkningspolitikken et av hovedtemaene, og Indira Gandhi, som slet på mange fronter, ble tvunget til å trekke seg.

Passerer Kina

I ettertid har ordet «familieplanlegging» fått en falsk klang hos mange indere. Men det har ikke hindret indiske myndigheter fra å sette seg nye, ambisiøse mål.

I 2000 ble det vedtatt at India skulle nå «erstatningsnivå», altså 2,1 barn per kvinne, innen 2010. Tvang er erstattet med økonomiske insentiver til dem som velger å sterilisere seg, og landet kan vise til imponerende resultater i arbeidet med å gjøre ulike prevensjonsmetoder tilgjengelig.

Likevel er ikke målet nådd. Fortsatt føder indiske kvinner i snitt 2,6 barn. Ifølge FNs beregninger vil Indias befolkning vokse til over 1,6 milliarder i 2050.

Det fattige nord

Det meste av veksten foregår i dag i ekteparet Girddi og Amarchand Pa-

tels nærmiljø, i de folkerike og minst utviklede statene i nord; Rajasthan, Madhya Pradesh, Bihar og Uttar Pradesh. Her er fødselsraten fremdeles mellom tre og fire barn per kvinne.

Mer enn halvparten av kvinnene i området er analfabeter, og mange gifter seg før de fyller 18.

– Å få barn gir sosial status, og de fleste stopper ikke før de har fått minst én sønn, forklarer Dr. Uttara Agraval ved kvinneklinikken i Alwar. Men dersom sønnen er i hus, velger stadig flere indere, også i nord, å stoppe etter barn nummer to.

Ensom ulv

Noen stopper enda tidligere. Nirupama Singh (40) kaster det ravnsvarte håret over skulderen, før hun går løs på det med en kam. Sosiologen fra New Delhi arbeider med en doktorgrad om objektivisering

av kvinner i indiske medier. For ti år siden tok hun og økonom-ektemannen et svært radikalt valg. Ett barn var nok.

– Vi er begge arbeidsnarkomane, og opplevde at livene våre forandret seg totalt da vi fikk barn. Vi eger oss rett og slett ikke til å ha flere, sier hun, og hjelper den danseglade dat-

Visste du at...

■ Selv om alle kvinner i fruktbar alder kun får ett barn hver, vil verdens befolkning fortsatt vokse med 2-3 milliarder?

■ Hvis befolkningsveksten fortsetter som i dag, vil jorden ha 13 milliarder innbyggere i 2050?

■ Kun 18 prosent av verdens befolkning lever i land med høy befolkningsvekst?

Kvinnene ved fødeklinikken i Alwar tar med seg barn nummer to, tre, fire eller fem hjem etter et par dager på sykehuset. De fleste av dem ønsker seg aller helst en sønn.

teren Annapurna (10) på med en rosa prinsessekjole.

Venninnene, som selv har minst to barn hver, har liten forståelse for valget. Nirupama er blitt beskyldt for å være uansvarlig, ufølsom, ja sågar uskikket som mor.

– De mener Annapurna vil bli ensom av ikke å ha søsken. Og de undrer seg over hvordan det skal gå med henne når vi dør, og hun blir helt alene i verden, sier hun.

Ansiktsuttrykket levner liten tvil om at valget har kostet.

1,7

Men selv om ett-barnsmoren Nirupama fortsatt tilhører «de få», er hun ikke helt alene. I de sørlige statene og noen stater i nord har India allerede nådd «erstatningsnivå» eller lavere. I Kerala, delstaten hvor det norske bistandseventyret startet på

1950-tallet, har fertilitetsraten falt til 1,7 barn per kvinne.

Nøkkelen er, ifølge befolkningseksperter, den høye alfabetiseringsraten blant kvinner. Hele 90 prosent kan lese og skrive, noe som er den høyeste raten i hele India. Ifølge professor Purushottam Kulkarni, ved senter for regional utvikling ved JNU-universitetet i New Delhi, begynte tobarnsnormen å dominere, på tvers av sosiale lag, allerede på 80-tallet.

– Før trodde man at rike og utdannede mennesker ønsket seg små familier mens fattige jordbruksfamilier ville ha mange barn. Det stemmer ikke. Fattige, utdannede og arbeidsløse ønsker at barna deres skal få bedre muligheter enn de selv har hatt. De vil ha færre barn, slik at de kan investere mer i hver og en av dem, sier han.

Fortsetter på neste side: →

16 Reportasje

Hvem skal ut?

Kan jorden vår fø ni milliarder mennesker?

Av Ingvild Sahl

«Vi er nå så nær stupet, at en kollaps i matvaresystemet kan komme når som helst.»

Ordene stammer fra Lester Brown, leder for Earth Policy Institute i Washington. Den kjente amerikanske forskeren advarer mot at fremtidig matmangel kan lede til kollaps i den globale sivilisasjonen. Menneskenes tæring på naturressursene er ikke bærekraftig. Jorden eroderes og grunnvannet synker fortere enn det kan erstattes. Høyere temperaturer, som følge av klimaendringene, vil gi lavere avlinger i fremtiden. Hvis ikke befolkningsveksten stanser på 8 milliarder, vil dødeligheten stige, hevder han.

Hørt det før? Helt siden den engelske presten og økonomen Thomas Malthus lanserte sin berømte tese om befolkningsvekst og matproduksjon i 1798 har jordens bæreevne vært et tilbakevendende tema. En som stiller seg på pessimistenes side er biolog Harald Kryvi ved Universitetet i Bergen.

– Fremtidsutsiktene er veldig dystre. Jeg er glad jeg er så gammel som jeg er, for å si det sann, sier han. Og det er ikke menneskene biologen først og fremst er bekymret for. Men naturen. Når sju, snart ni milliarder, mennesker skal ha hus, jobb, tilgang til transport, vann og mat, hver dag, går det så hardt ut over naturen at store områder vil bli ødelagt og millioner av arter vil bli utryddet.

– Motbydelig

– Menneskenes holdning har lenge vært at «verden er en gave til oss som vi kan herje med som vi vil». Det er en motbydelig tanke, sier han.

Dersom jorden skal være i total balanse, bør det ikke være mer enn én milliard av oss, hevder Kryvi. At like mange sulter i dag, er et tegn på at det bærer veldig galt avsted. Særlig Afrika ligger tynt an. Kontinentet opplever i dag den høyeste befolkningsveksten globalt. I Kenya har snittet tidligere vært helt opp

mot ti barn per kvinne, i Niger får de sju. Etiopia har økt folketallet fra 32 til 90 millioner på 60 år. Ifølge Kryvi kan man nesten beskyldes en del av disse landene for å ha bestilt en sultkatastrofe.

– Det undrer meg at overbefolkning ikke er nevnt som en faktor under sultkatastrofen som nå herjer i Øst-Afrika. Det er jo det som er grunnen, etter mitt syn, sier han, og mener verden for alvor må tørre å diskutere problemet, og arbeide hardere for å få fødselstallene ned.

Vi trenger bare Texas

Men ikke alle er like pessimistiske. Dersom alle bor like tett som i New York, vil hele verdens befolkning få plass i staten Texas, sies det. Professor og jordbruksekspert Stein Bie utførte for mange år siden en beregning, sammen med en rekke økonomer, over hvor mange mennesker det var mulig å fø i fremtiden. De kom frem til et tall mellom 15 og 17 milliarder mennesker.

– Taket ligger kanskje der, med mindre vi finner andre måter å lage mat på. En mindre økning fra syv til ni milliarder er i utgangspunktet langt innenfor de teoretiske grensene, sier han. At én milliard mennesker sulter er i all hovedsak et fattigdomsproblem, ifølge Bie. I tillegg forsvinner så mye mat i produksjonsprosessen, at kun halvparten av det som produseres mange steder blir spist.

– Den enkleste måten å øke tilgangen på mat til den fattige delen av befolkningen er å begrense avlingstapene, både på jordene, i lager og i matlaging, sier han, og viser til at

«Taket ligger kanskje på 15–17 milliarder, med mindre vi finner andre måter å lage mat på»

Stein Bie, professor

bare dette kan fø én milliard mennesker. Kanskje to.

Hyllevare

Investeringer i landbruksforskning vil kunne øke matproduksjonen med én prosent hvert år. I tillegg ligger det, ifølge Bie, store muligheter til vekst gjennom endringer i landbrukssystemene. Selv om klimaendringene vil skape utfordringer, minner Bie om at vi allerede i dag har en veldig variert jordklode.

– Produksjonssystemene vi trenger under et endret globalt klima er allerede i bruk et eller annet sted i dag. Verktøyene vi trenger er hyllevare.

Siri Eriksen, førsteamanuensis ved Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås, mener dommedagsprofetier om befolkningsvekst ofte skygger for de virkelige problemene verden står overfor. Hun er tydelig på at det ikke er befolkningsvekst i Afrika som utgjør den største trusselen for vårt globale klima.

– Dersom verden skulle vokse med to milliarder amerikanere, hadde vi hatt et problem. Men noen flere mennesker i Mosambik, hvor utslipp per hode er en brøkdel sammenlignet med amerikanerne, utgjør ingen stor trussel, sier hun.

Overforbruk

Men hva om våre nye verdensborgere skaffer seg en annen fremtid enn et klimanøytralt liv i fattigdom og nød? Ifølge Verdensbanken vil mer enn én milliard mennesker i utviklingsland tilhøre den globale middelklassen i 2030, mot 400 millioner i 2005. Dersom alle vil spise kjøtt og kjøre bil i samme takt som oss, vil vel planeten bli satt på en voldsom prøve?

Eriksen holder fast på at det virkelige problemet fremdeles handler om den vestlige verdens overforbruk.

– Å ta tak i problemene knyttet til vestens konsum er mye vanskeligere enn å skyldes på befolkningsveksten. Men det er nettopp dette som burde bekymre oss, sier hun. ■

Sarita (12) (bak i rosa), den eldste datteren til Amarchand og Girddi Patel, bor i et lite hus i en landsby to timer fra Alwar i Rajasthan. To små rom brukes til lager av korn og bomull, mens mor, far og syv barn sover ute under åpen himmel. F.v. Babli (7), Mithlesh (5), Sapna (4), og Sonia (9).

← Fortsetter fra forrige side

Men sosiale endringer tar tid. Inderes forkjærlighet for sønner, og deres ønske om å bo hos sønnen når de blir gamle, er blant tradisjonene som har vist seg tidkrevende å endre, innrømmer Kulkarni. Selv tror han de folkerike statene i nord vil ta igjen sørstatens forsprang i løpet av de neste tjue årene.

Endeløs kø

Utenfor professorens kontor begynner ettermiddagsrushet i New Delhi å tilta. I gater tilgriset av søppel og støv krangler motorsykler, personbiler, drosjer og autorickshawer om å komme seg først gjennom kryssene. En putrende motorsykel med en familie på fem manøvrerer seg smidig gjennom kaoset. I en sliten Hyundai slår en dresskledd mann tiden i hjel med en tegneserie, mens han venter på at køen skal røre på seg.

Befolkningsvekstens konsekvenser er i all hovedsak negative for India, mener Tim Dyson. Han er professor ved avdeling for internasjonal utvikling ved The London School of Economics og forfatter av en rekke bøker om befolkningsvekst i India.

Rekordvekst i byene

Selv om landet er i rask økonomisk vekst, er antall indere som lever

Harald Kryvi, biolog ved Universitetet i Bergen.

Stein Bie, professor og jordbruksekspert.

Ekspertene er uenige om matvareproduksjonen i verden vil holde tritt med varmere klima og økt befolkningspress. FOTO: SCANPIX/TOMAS BERTELSEN

under fattigdomsgrensen større i dag enn i 1947 da nasjonen fikk sin uavhengighet. Mange av Indias nye landsmenn har endt opp som fattige på bygda, eller i de stadig voksende slumområdene i byene.

Å skaffe hus, mat, arbeid og utdanning til nye millioner av indere er en enorm utfordring. Presset på de største byene, som vokser i rekordfart, er uhåndterbart. I fremtiden kan tilgang på vann bli Indias aller største problem.

– Den absolutte tilgangen på drikkevann i India er synkende, ikke økende, advarer britiske Dyson, som er pessimistisk med tanke på fremtiden.

En bedre fremtid?

Hans indiske kollega Kulkarni er lettere til sinns.

– Sammenlignet med bekymringene vi hadde på 60- og 70-tallet ser ting lysere ut. Ja, det vil bli vanskelig og det vil bli press. Indere flest vil ikke bo i hus med tre soverom og to garasjer. Men de kommende generasjoner vil leve bedre liv enn de foregående, sier han.

Det er også Girddi og Amarchand Patels drøm.

– Utdanning er det viktigste jeg kan gi barna mine, sier Amarchand og stryker sønnen over håret. Om økonomien strekker til, vil vise seg. ■

Annapura (10) går på danseskole og elsker å kle seg i rosa. Hun bor sammen med mamma Nirupama Singh i en stor leilighet i New Delhi. Faren hennes pendler mellom Jaipur og New Delhi og jobber som økonom.

18 **Aktuelt**

«**Disse resultatene viser at vi beveger oss i riktig retning. De viser at bistand med god kvalitet – ekte bistand – virker**»

Dr. Anna Thomas, Action Aid, på lanseringen av rapporten Real Aid 3

■ NORAD

Rekordmange ville på Norad-tur

I høst sender Norad vanlige nordmenn ut for å se på resultatene av norsk utviklingssamarbeid. Nesten 1000 personer søkte om å bli med – det er ny rekord. Nå er vinnerne plukket ut: Hanne Torgersen, Fanny Nørgaard og Frede Lamo skal til Nepal. Torbjørn Trommestad, Caroline Sofie Dokken Wendelborg og Phuong Nguyen skal til Zambia, mens Geir Foshaug, Karina Skreland og Hilde Wiik skal til Sør-Afrika.

Ny vaksine mot livsfarlig sykdom

En ny vaksine kan bli et gjennombrudd i kampen mot hjernehinnebetennelse – en sykdom som fortsatt herjer i mange fattige land. **Av Jan Speed**

Jeg er vanligvis konservativ og forsiktig. Med den informasjonen vi nå har tror jeg denne vaksinen, MenAfriVac, vil ha en stor virkning. Vi er veldig optimistiske, sier Marc LaForce, lederen for Meningitis Vaccine Project. Prosjektet er ledd i et internasjonalt samarbeid for å utvikle en vaksine for å bekjempe meningokokker. Det er disse som forårsaker hjernehinnebetennelse.

Vi treffer LaForce på Nasjonalt folkehelseinstitutt som bistår prosjektet med å vurdere vaksinenes effekt i Burkina Faso, der nærmere 12 millioner mennesker ble vaksinert i løpet av noen få uker i desember 2010. Titusener av halsprøver er tatt før og etter vaksinasjon og analysert i laboratoriet i Oslo. Resultatene tyder på at vaksinen fungerer.

En av ti dør

Meningitt-beltet strekker seg gjennom landene fra Etiopia i øst til Se-

negal i vest. Årlig rammes landene av alvorlige epidemier. Hittil er vaksinen innført i Burkina Faso, Mali og Niger.

– Hvert år er 450 millioner mennesker i risikozonen i perioden januar til april. Nigeria ble i 2009 rammet av 50 000 tilfeller i løpet av en kort periode. Burkina Faso hadde 45 000 tilfeller i løpet av en treårs periode. I 10 prosent av tilfellene dør pasienten. Ytterligere 25 prosent blir ofte døde, mens mange av de overlevende har nedsatte mentale funksjonsevner, forteller LaForce.

«Med den informasjonen vi nå har tror jeg denne vaksinen vil ha en stor virkning»

Marc LaForce, lederen for Meningitis Vaccine Project

Meningitis Vaccine Project

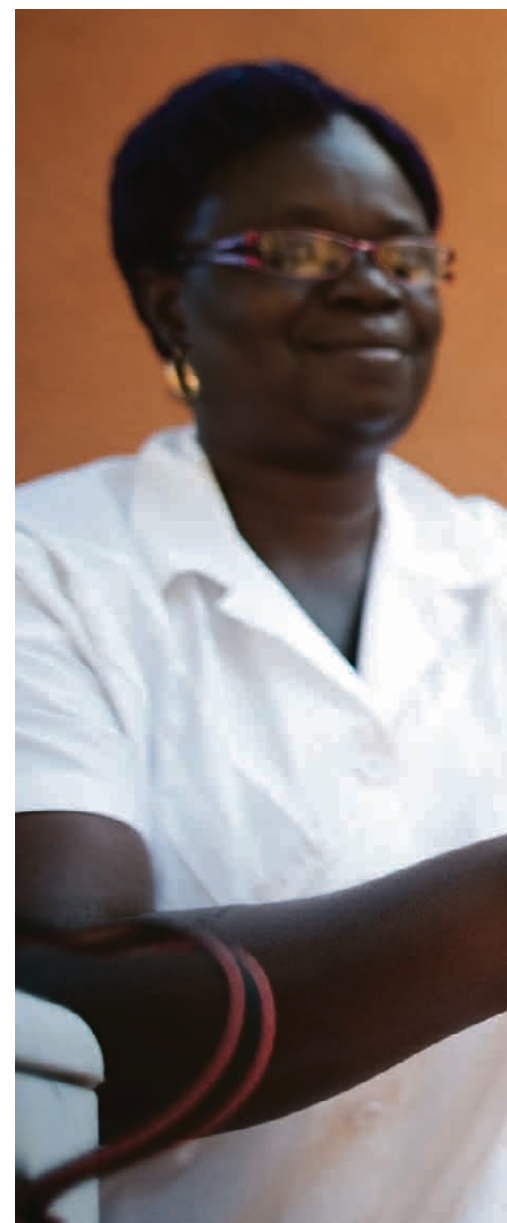
■ Prosjektet er et samarbeid mellom organisasjonen PATH (Program for Appropriate Technology in Health) og Verdens helseorganisasjon (WHO). Folkehelseinstituttet i Norge er blant flere institusjoner rundt om i verden som bistår med kvalitetssikring og utvikling av vaksinen. Den norske delen av prosjektet støttes av Forskningsrådet.

Ny forskning viser at MenAfriVac-vaksinen fungerer og vil trolig kunne hindre en millioner mennesker fra å bli smittet de neste ti årene. Til sammen vil de mest utsatte landene trolig spare over 1,7 milliarder kroner i helseutgifter i løpet av en tiårsperiode.

Billige vaksiner

Optimismen rundt MenAfriVac er stor. Samtidig er det et banebrytende prosjekt for å få billige vaksiner til Afrika.

Teknologien bak vaksinen ble utviklet av Center for Biologics Evalua-

tion and Research i USA. Testing ble foretatt flere ulike steder rundt om i verden. Kunnskapen ble overført, kostnadsfritt, til et produksjonsfirma i India, Serum Institute of India.

Storkjeftet bulldoser overtar Zambia

Zambia har fått en 74-årig president som er både handlekraftig og stor i kjeften. Det er få personer Michael Sata ikke har klart å erte på seg som opposisjonspolitiker, og som han nå kanskje vil forarge som statsleder.

Av Jan Speed og Raphael Mweninguwe

MICHAEL SATA er i Zambia kjent som «King Cobra». Kobranavnet skyldes hans giftige «slangetunge». Mange mener den også er ustyrlig. Mannen som en gang i tiden rengjor-

de jernbanestasjoner i London og senere ble politimann, vant en overbevisende seier ved presidentvalget nylig. Det klarte han gjennom å sanke stemmene til misfornøyde byboere og fra støttespillere i gruveområdene nord i landet.

Som opposisjonspolitiker har Sata vært krass i sin kritikk av Kinas inntog i Zambia. Han har spilt bevisst på folkelig misnøye med kinesiske gruveselskaper og handelsmenn.

Mot avslutningen av årets valgkamp tonet han ned kinaretorikken. Pragmatiske og tilpasningsdyktige Kina var på sin side raskt ute med å lovprise gjennomføringen av det demokratiske valget. Kina-kritiker Satas første møte på jobben som president var en samtale med den kinesiske ambassadøren.

Den kjente «Kina i Afrika»-forskeren Deborah Brautigam tror ikke på noen dramatisk endring i forholdet mellom Kina og Zambia. Hun mener at Sata trolig vil håndheve arbeidsmiljølovene strengere. Det vil ramme kinesiske gruveselskaper. Mange av dem har elendige arbeidsvilkår i sine gruver. Samtidig vil kinesiske handelsfolk uten tillatelser trolig bli utvist fra landet, slik det har skjedd i to omganger i nabolandet Tanzania.

FORHOLDET til nabolandet Malawi er en annen umiddelbar diplomatisk utfordring. Malawis president Bingu wa Mutharika er ikke kjent for å beklage sine handlinger. Og Sata krever en beklagelse. Hendelsen ligger fire år tilbake i tid. Da ble opposisjonsleder Sata arrestert under et besøk i Malawi, og utvist. Han ble aldri fortalt hvorfor han var en «uønsket immigrant».

Grunnen til den ugjestmilde behandlingen var trolig at han skulle oppsøke den avgåtte presidenten Bakili Muluzi. Malawiske talsmenn sier nå at Sata «ikke lenger er et individ», men må betraktes og behandles om en «institusjon». Dermed er

«Anti-korrupsjons-sjefen har allerede fått sparken. Det samme har landets sentralbanksjef»

LEVEALDER

8

år var økningen i forventet levealder i Rwanda mellom 2000 og 2009.

HAITI

Færre FN-soldater på Haiti

Haitis president Michel Martelly fikk FN med seg på å redusere FNs fredsbevarende styrke i landet, MINUSTHA, med 3000 soldater neste år. Dermed vil troppen være på samme størrelse som den var før jordskjelvet i januar 2010. Haiti vil selv ta over et større ansvar for nasjonens sikkerhet.

PAKISTAN

Frykter vinteren

Seks millioner mennesker er i akutt nød etter flommen i sørlige Pakistan, melder Røde Kors.

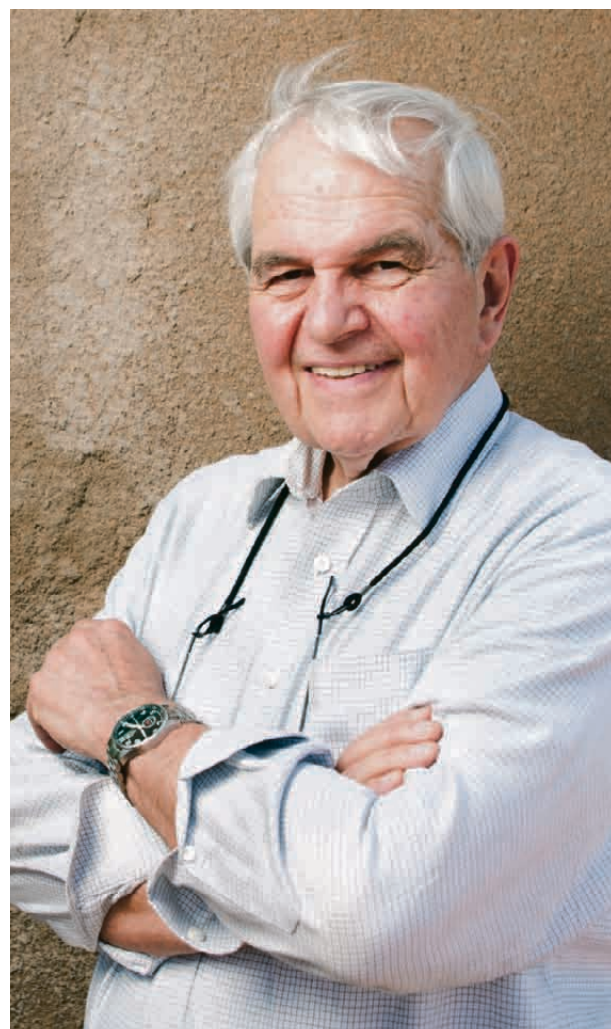
– Når vinteren kommer vil situasjonen forverres ytterligere. De aller fattigste har i utgangspunktet nesten ingenting og bor elendig. Nå har de mistet det lille de har – og er veldig utsatt for årstida som nå kommer, sier Olaf Røsset i Røde Kors.

– Vi forhandlet prisen tidlig i prosessen og klarte å få en pris på under tre kroner for hver dose. Det er overkommelig for de fleste afrikanske land. Samtidig er dette en prismodell

som kan anvendes på andre ikke alt for komplekse vaksiner, mener LaForce.

Vaksinen kan gis samtidig med andre i vaksinasjonsprogrammer.

Lederen for Meningitis Vaccine Project, Marc LaForce, er optimistisk. FOTO: PATH

Den nye vaksinen gir håp til barn i Burkina Faso og de andre landene i Sahel-beltet hvor mange hvert år rammes av hjernehinnebetennelse. FOTO: PATH

Dermed blir kostnadene redusert og helseinfrastrukturene i fattige land kan utnyttes på best mulig måte.

Etter hvert vil vaksinekampanjer

bli satt i gang i alle de 25 landene i den afrikanske meningitt-sonen. Målet er å få gjort dette innen utgangen av 2016 slik at 150 000 unge liv kan reddes fram mot 2020. ■

han nå velkommen til å besøke Malawi.

Tidligere har Sata omtalt president Robert Mugabes ulovlige overtagelse av Zimbabwes kommersielle storfarmer som «fornuftig». Derimot har han ment at nabolandets statsminister Morgan Tsvangirai (som er i opposisjon til Mugabe) er en nikkedukke for Vesten og «finansiert for å skape trøbbel i Zimbabwe». Da Satas nye, hvite visepresident, farmeren Guy Scott, ble spurt om forholdet til Zimbabwe, var han derimot veldig rund i formuleringene.

UNDER VALGKAMPEN varslet Sata økt kamp mot korrupsjon og økte skatter for gruveselskapene. Det er to områder som er av stor interesse for norsk bistand.

Han har allerede handlet fort. Den tidligere anti-korrupsjonssjefen, som få betraktet som særlig effektiv, har fått sparken. Det samme har landets mer velansette sentralbanksjef. Sata

har også varslet at han vil oppløse styrene til Energitilsynet, Nasjonalbanken, Skatteetaten og flere stats-eide selskaper.

Kobraen hogger til og fester grepet. En gjennomgang av flere omstridte kontrakter som den forrige regjeringen undertegnet kommer de nærmeste månedene. Det er likevel ikke ventet store endringer i gruveskattene i landet, men trolig en strengere håndheving av eksisterende lover.

Presidenten har gitt seg selv 90 dager til å vise folket konkrete resultater. Satas ambisjoner og utålmodighet kan likevel bli satt på prøve av Zambias stadig mer modne demokrati – det demokratiet som sørget for at han ble valgt. Hans parti har ikke flertall alene i parlamentet. Det kan bli mange gode og høyrøstede debatter framover. Da vil det bli klart om den demokratiske valgte presidenten også har et demokratisk sinnelag, noe mange observatører betviler. ■

jasp@norad.no

Blokkerer palestina

De israelske restriksjonene hindrer vekst i palestinsk næringsliv. Norge og andre givere betaler, mener Mazen Jadallah i det palestinske finansdepartementet. Han vil heller ha politiske løsninger enn flere bistandsmilliarder.

Av Tiril A. Skarstein, på Vestbredden

Tre ganger har Israel nektet Khaled Sabawi innreise til Ramallah der han er med å lede et av Vestbreddens største bygg- og investeringselskap UCI, et selskap familien og arabiske investorer har satset over 200 millioner kroner på. Familien valgte å flytte hovedkontoret fra Gazastripen til Vestbredden etter at Hamas tok over makten på Gazastripen og grensene ble så godt som stengt. Nå forsøker Sabawi og hans kolleger å håndtere det han omtaler som et stadig voksende byråkrati i Ramallah og uforutsigbare israelske kontrollsystemer for import av byggmaterialer og utstyr.

Som barn av en palestinsk flyktning mener 27-åringen, som selv har vokst opp i Canada, at det er viktig å satse i Det palestinske området. Forretningsmannen ville egentlig studere politikk, men i stedet valgte han å bli ingeniør med spesialisering innen energi.

– Pappa sa til meg: Sønn, du er fra Palestina. Livet ditt blir uansett politikk. Studer noe annet, smiler Sabawi.

Mange hindringer

Den politiske situasjonen har stor innvirkning på forretningene.

– Alle restriksjonene fra Israels side fjerner jo noen av insentivene til å investere her, fastslår Sabawi der han sitter i UCIs kontorer i Ramallah.

Airconditionanlegget henter energi fra bakken. Ifølge ingeniøren er kontorbygningen blant de mest miljøvennlige på Vestbredden og UCI har satset stort på utnyttelsen av jordvarme. Men avansert utstyr for bygging av 'grønne bygg' som utnytter den geotermiske energien i bakken, er flere ganger blitt stående i månedsvis for klarering ved israelske grenseposter. Slike forsinkelser fører til at det påløper ekstra kostnader, forklarer Sabawi.

– Det må være en sikkerhet for investorer. Vi må vite hvordan reglene fungerer slik at det er forutsigbart. I

«Norge og det internasjonale samfunnet bør legge et sterkt press på Israel for at de skal fjerne alle restriksjonene som hindrer økonomisk vekst i Palestina»

Mazen Jadallah, det palestinske finansdepartementet

Forretningsmannen Khaled Sabawi mener de israelske restriksjonene gjør det mindre attraktivt å investere på Vestbredden. – Store ekstrakostnader påløper hvis dyrt utstyr blir stående på grensen.

FOTO: TIRIL A. SKARSTEIN

tillegg må vi ha bevegelsesfrihet for våre ansatte og bedre eksport- og importmuligheter, mener han.

Den driftige 27-åringen håper at palestinsk næringsliv skal få en skikkelig sjanse og kunne bidra til økonomisk vekst i Det palestinske området.

– Giverne betaler

Foreløpig er imidlertid den private sektoren liten og forsyner i første omgang det hjemlige markedet. Det palestinske området eksporterte varer for rundt 5,5 milliarder kroner i fjor, det var om lag 22 milliarder kroner mindre enn verdien av varene som ble importert.

– Norge og det internasjonale samfunnet bør legge et sterkt press på Israel for at de skal fjerne alle restriksjonene som hindrer økonomisk vekst i Palestina. Det er tross alt dere som betaler store deler av kostnadene knyttet til det israelske kontrollregimet, sier Mazen Jadallah i det palestinske finansdepartementet. Jadallah leder avdelingen for internasjonalt samarbeid. På vegne av palestinske myndigheter har han blant annet fulgt opp budsjettstøtten fra giverne. Han har med andre ord svært god oversikt over pengesummene det internasjonale samfunnet spytter inn i den palestinske økonomien. I år er det bedt om rundt 5,5 milliarder kroner for å dekke underskuddet på palestineres budsjett og støtte et prestisjetungt institusjonsbyggingsprosjekt.

Skryt

Utviklingen de siste årene har fått mange til bruke fine ord.

– Framgangen vi har sett i Det palestinske området under statsminister Sa-

lam Fayyads ledelse er en sann suksesshistorie. Det er et av de mest vellykkede statsbyggingsprosjektene på flere tiår, sa utenriksminister Jonas Gahr Støre da givverlandsgruppen, som ledes av Norge, var samlet i New York i september.

Toårsprogrammet 'Ending the Occupation, Establishing a State' ble lansert i august 2009. To år etter er det tatt store reformgrep, og giverne mener de palestinske institusjonene holder en standard god nok for en stat, noe president Mahmoud Abbas med glede refererte da han i september la fram en søknad til Sikkerhetsrådet om palestinsk FN-medlemskap.

– De finansstyringssystemene som er innført har skapt tillit til myndighetene. Blant annet har en fått på plass systemer som har gjort det mulig å gå fra utbetaling av lønninger i kontanter til bankoverføringer, noe som har gjort det lettere å følge hvor pengene går, sier Tor Wennesland, Norges representant i Det palestinske området.

Sikkerhetssektoren er bygget om, og sikkerhetsstyrkene er nå både godt utstyrt og godt trent. Det har skapt større trygghet på Vestbredden. I tillegg har justissektoren gjennomgått store reformer, og innbyggernes tiltro til rettssystemet har økt, ifølge en rapport Verdensbanken publiserte i forkant av høstens givermøte. Den palestinske økonomien har vokst med opp mot ti prosent i året, og skatteinnkrevningssystemene er bedret.

Bistandsdrevet vekst

Alt skrytet til tross, Jadallah snakker helst om problemene:

sk vekst

– Vår plan var først å fikse institusjonene og det offentlige systemet slik at den private sektoren skulle ha gode rammevilkår og kunne bidra til økonomisk vekst. Men fortsatt gjenstår mye – fordi de israelske restriksjonene fremdeles hindrer en vanlig utvikling av privat sektor, mener Jadallah.

Verdensbanken trekker i stor grad de samme konklusjonene: Det palestinske området har sett en bistandsdrevet vekst, en vekst som ikke har ført til opprettelsen av mange nye arbeidsplasser i privat sektor. Og veksten er ventet å avta.

– Verdensbankens rapport gjør det klart at det som nå gjenstår, er en bedring av tilgangen til internasjonale markeder. Israel må fjerne alle unødvendige hindringer, gjentar Jadallah,

som ber om politiske løsninger framfor flere bistandsmilliarder.

Konkurranse

Hindringene for økonomisk vekst er ikke minst tydelige i C-området. Rundt 60 prosent av Vestbredden ble definert som et såkalt C-område i Oslo 2-avtalen fra 1995. I dette området av Vestbredden har Israel fremdeles både militær og sivil kontroll. Det er i dette området de fleste israelske bosettingene befinner seg, godt sikret av israelske soldater.

– Vi hindres for det meste i å utnytte naturressursene og i å investere i C-områdene. Og prisen på land i A- og B-områdene presses opp, sier Mazen T. Sinokrot, leder av selskapet Palestine Gardens og tidligere palestinsk minister.

Fortsetter på neste side: →

Palestinsk økonomi

■ For å dekke 2011-budsjettet på rundt 3,2 milliarder dollar henter de palestinske myndighetene rundt 1,5 milliarder dollar gjennom skatter og avgifter som kreves inn av israelske myndigheter på vegne av de palestinske myndighetene og 750 millioner gjennom skatter og avgifter krevd inn av de palestinske myndighetene.

■ De gjenværende 967 millionene dollar har de bedt om i budsjettstøtte. Dette er nesten en halvering av budsjettstøtten i forhold til 2008.

■ Hittil i år har myndighetene motatt langt færre bistandskroner enn de hadde kalkulert med, dette har skapt problemer for en økonomi med

høy bistandsavhengighet. Norges bidrag på 43 millioner amerikanske dollar ble overført i mai.

■ Samtidig har den økonomiske veksten på Vestbredden avtatt. De siste årene har veksten ligget på litt under 10 prosent årlig, mens den i år er ventet å nå rundt 4 prosent.

■ Verdensbanken mener veksten har vært bistandsdrevet og advarer om at israelske restriksjoner på fri bevegelse av varer og arbeidskraft, både inne og ut av Det palestinske området og innenfor Vestbredden, gjør det mindre attraktivt å investere.

KILDE: UTENRIKSDEPARTEMENTET, VERDENSBANKENS RAPPORT 'SUSTAINING ACHIEVEMENTS IN PALESTINIAN INSTITUTION-BUILDING AND ECONOMIC GROWTH'.

22 Aktuelt

← Fortsetter fra forrige side

Han har likevel fått mulighet til å dyrke cherry-tomater og andre grønnsaker på et stykke land i Jordandalen. Forretningsmannen er en av palestines største investorer inne landbruk, en sektor myndighetene håper skal bringe eksportinntekter og arbeidsplasser til en framtidig palestinsk stat.

– Jordan-dalen har et unikt klima der den ligger under havnivå og med en temperatur som er langt høyere enn områdene rundt. Dette er et veldig attraktivt jordbruksareal, forklarer Sinokrot.

Det har også israelske bosettere oppdaget og i første rekke er det nå israelske selskaper som drar nytte av ressursene i området. Men Sinokrot har med sine cherry-tomater tatt opp konkurransen. Når tomatene er høs-

tet inn, pakkes de og transporteres til den israelske grensa. Der må de klareres og lastes over i en ny lastebil som frakter dem videre til det internasjonale markedet, blant annet til Norge. Systemet er urettferdig, mener Sinokrot.

– Transportkostnadene er omtrent doblet på grunn av dette systemet. Det ødelegger min konkurranseevne

« Det må være en sikkerhet for investorer. Vi må vite hvordan reglene fungerer slik at det er forutsigbart »

Khaled Sabawi,
forretningsmann

sammenlignet med israelske bosettere som dyrker i det samme området, men som kan kjøre rett gjennom grensekontrollen, forklarer han.

Venter

Den tidligere politikeren roser Norges arbeid som ledere av giverlandsgruppen og sier at Norge blant annet har bidratt til å få inn penger til å sikre palestines basisbehov. Samtidig minner han om at det i 2009, da institusjonsbyggingsprosjektet ble lansert, ble snakket om en palestinsk stat innen to år.

– Det var motivasjonen, sier Sinokrot, og slår ut med hendene, som for å vise hvor langt unna en fremdeles er to år senere.

– Den staten er det vi venter på nå, legger han bestemt til. ■

tiril.skarstein@gmail.com

Cherry-tomater fra Palestine Gardens drivhus i Jordan-dalen eksporteres til blant annet Norge. Palestinske myndigheter håper landbrukssektoren kan bidra med betydelig eksportinntekter til en framtidig palestinsk stat.

FOTO: PALESTINE GARDENS

Strengt israelske regler for eksport og import og begrenset kapasitet og åpningstider ved grenseovergangene hindrer vekst i palestinsk privat sektor, ifølge en fersk rapport fra Verdensbanken. Under de jødiske helligdagene i forbindelse med Yom Kippur ble grensene bokstavelig talt blokkert. FOTO: SCANPIX

Hamas-politiker Aziz Duweik mener de palestinske myndighetenes bistandsavhengighet gir givere for stor innflytelse over palestinsk politikk. FOTO: TIRIL A. SKARSTEIN

– Bundet av bistandspenger

De palestinske myndighetene bygger institusjoner på Vestens premisser, mener Hamas-politiker Aziz Duweik. **Av Tiril A. Skarstein**

OVER 40 PROSENT av de palestinske myndighetenes budsjett var i 2010 finansiert med bistandspenger. Den store bistandsavhengigheten gir givere innflytelse over palestinsk politikk og er et hinder for palestinsk demokrati, mener Duweik.

Hamas-politiker ble valgt inn til det palestinske parlamentet i 2006, et parlament som har vært stengt siden striden mellom Hamas og Fatah i 2007, da Hamas med makt tok over kontrollen på Gazastripen.

Valget ble fulgt av stans i all direkte støtte til palestinske myndigheter. Nå frykter Duweik at givene igjen skal bruke bistanden politisk, for å hindre en avtale mellom Hamas og Fatah.

– President Mahmoud Abbas må stå imot internasjonalt press og jobbe for politisk samling. Han har lovet det, og jeg håper han står ved det løftet, sier Duweik.

USA har allerede vist at de mener alvor med sine trusler om bistandskutt. Tross gjentatte advarsler fra USA ba Abbas i september FNs Sikkerhetsråd om palestinsk FN-medlemskap. Samme måned stanset den amerikanske kongressen planlagte overføringer på over en milliard kroner, og det diskuteres også kutt i neste års bistand til palestinerne.

Straff

– De delene av kongressen som ønsket å få dette gjennom har eksplisitt sagt at dette er en straff for palestinerne FN-søknad, sier Midtøsten-ekspert ved Universitetet i Oslo, Hilde Henriksen Waage.

Hun påpeker at USA også har gjort det klart at de er negative til en politisk samarbeidsavtale mellom Hamas og Fatah.

– Men det er EU som er palestinerne største og viktigste giver, og i EU er holdningene mer splittet. Ved en eventuell politisk avtale mellom Hamas og Fatah vil noen argumentere for stans i bistanden, andre vil være imot, sier Waage, som tror frigivelsen av den israelske soldaten Gilad Shalit i det minste kan ha ryddet et problem av veien.

I det palestinske området tolkes givernes press som tidlig innblanding i palestinsk politikk.

– Vi bør først sørge for at okkupasjonen oppheves, deretter kan vi bygge våre institusjoner på egne premisser, mener Duweik, som frykter at givene har fått for mye makt over Salam Fayyads regjering.

Trenger opposisjon

Den moderate Hamas-politikerens håp om en politisk avtale mellom Fatah og Hamas har bred støtte hos palestinerne både på Vestbredden og Gazastripen.

– De mange demonstrasjonene for politisk samling viser hva det palestinske folket ønsker seg, sier 31 år gamle Bashar Azzeh, som har vært med å arrangere demonstrasjoner i Jerusalem.

Han mener det er naivt av det internasjonale samfunnet å forsøke å spille Hamas ut over sidelinjen, og viser til at partiet fremdeles har stor støtte.

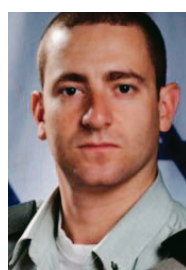
– Som alle andre steder i verden har palestinske ledere godt av en opposisjon og folket har krav på å få si sin mening gjennom valg, understreker den politisk aktive 31-åringen. ■

– Nødvendig for sikkerheten

Kontrollpostene og restriksjonene på import og eksport er der for Israels sikkerhet, understreker det israelske forsvaret. **Av Tiril A. Skarstein**

På begynnelsen av 2000-tallet var det en rekke terrorangrep mot Israel der mange israelere ble drept, det er årsaken til at vi har bygget sikkerhetsgjerdet og til at vi har behov for å ha skikkelige grensekontroller, sier kaptein Barak Raz, talsmann i det israelske forsvaret.

«Sikkerhetsgjerdet» han refererer til er det som i Norge er mest kjent som muren, og som i dag danner et 440-kilometer langt fysisk skille mellom Vestbredden og Israel. 85 prosent av muren er bygd på land Israel okkuperte under krigen i 1967 og Den internasjonale domstolen i Haag (ICJ) gjorde det i 2004 klart at muren

Kaptein Barak Raz, talsmann i det israelske forsvaret.

og de tilhørende restriksjonene er ulovlige i henhold til internasjonal lov.

– Etter at muren ble bygget har det nesten ikke vært noen terrorangrep. I hvert fall ikke fra Vestbredden, sier Raz, som mener at det beviser at muren og de tilhørende restriksjonene fungerer i henhold til hensikten.

Han er kjent med kritikken i Verdensbankens rapport fra september, der Israel anklages for å begrense palestinerne tilgang til internasjonale markeder og egne naturressurser. Det israelske forsvaret mener

likevel at det av sikkerhetsgrunner er viktig for Israel å kontrollere hva som importeres og eksporteres til og fra Vestbredden.

– Jeg vil også understreke at vi har kuttet tilbake på antallet kontrollposter på Vestbredden fra over hundre til omtrent 14, sier forsvarstalsmannen.

Samtidig innrømmer han at det er gjort få endringer for å bedre flyten av varer til og fra Vestbredden etter 2009. Ifølge en rapport fra IMF ble restriksjonene på eksport, samt import av innsatsfaktorer, ytterligere skjerpet i 2010. ■

Mosambiks håp er svart. De første store lastene med kull er blitt eksportert. **Les mer side 25**

Økonomi

Frykter svak skattelov

Norske og europeiske selskaper kan snart bli pålagt å rapportere om skatter og pengestrømmer i alle land hvor de opererer. Samtidig advarer aktivister mot land-for-land-rapportering som ikke er grundig nok. **Av Even Tømte**

Nå har vi ikke sett det endelige forslaget fra EU-kommisjonen ennå. Men ut fra lekkasjene som har kommet, ser det ikke ut til at det vil kunne avsløre skatteunndrag på en effektiv måte, sier Kjetil Abildsnes i Kirkens Nødhjelp. Organisasjonen har sammen med andre skatteaktivister tatt til orde for å innføre såkalt land-til-land-rapportering. Dette innebærer at selskaper må rapportere om pengestrømmer ut og inn av alle land de opererer i.

I 2008 anslo Christian Aid at skattepengene til en verdi av 160 milliarder dollar blir unndratt fra fattige land

hvert år. Dette er høyere enn verdens samlede bistand, som i 2009 var på 120 milliarder dollar.

I dag er det få selskaper som har slik informasjon tilgjengelig. Bistandsaktuelt skrev i fjor at halvparten av de ti største selskapene på Oslo Børs ikke kunne eller ville redegjøre for sine skattebidrag til utviklingsland. Kirkens Nødhjelp skriver i en rapport om «den gjennomgående mangelen på gjennomsiktighet» i de børsnoterte selskaperes virksomhet i utviklingsland.

Men nå øker presset for mer åpenhet om de multinasjonale selskaperes affærer. USA vedtok i fjor at

Kjetil Abildsnes i Kirkens Nødhjelp

Kan gå lenger enn EU

— **Så lenge rekkevidden** av EU-kommisjonens forslag fortsatt er usikker, har vi sagt at vi er villig til å vurdere om et eventuelt norsk regelverk for land-for-land rapportering bør gå lengre enn EU-regelverket. Men siden EU-kommisjonen enda ikke har lagt frem sitt forslag, er det for tidlig å si noe konkret om hva dette eventuelt vil innebære, sier statssekretær Roger Schjerva (SV) i Finansdepartementet til Bistandsaktuelt.

Statssekretæren sier at land-for-land rapportering bør bidra til større åpenhet rundt uttak av naturressurser fra utviklingsland, slik at det blir synlig hvilke ressurser som tas ut i forbindelse med

selskapets virksomhet, og hvilke kostnader som er knyttet til dette. Det bør også kunne være nyttig som et ekstra virkemiddel for norske skattemyndigheter. Samtidig vil et EU-regelverk om land-for-land rapportering gjennom EØS-avtalen ha stor betydning for utformingen av norsk regelverk for land-for-land rapportering, sier Schjerva.

— Det vil ikke være hensiktsmessig hvis Norge lager regler som uansett må endres innen kort tid for å være i samsvar med EU-regelverket. Jeg har tro på at EU-reglene vil ha en innretning som søker å motvirke utfordringene med kapitalflukt fra utviklingsland.

børsnoterte gruve- og oljeselskaper må opplyse hvor mye de betaler i skatt og bonuser til myndighetene i de enkelte landene der de opererer. EU-kommisjonen er ventet å presentere et utkast til direktiv i slutten av måneden som pålegger land-for-land-rapportering for selskaper i Europa. Lekkasjer av utkast til forslaget antyder at det kan gjelde både for gruve- og oljeselskaper og skogbruksindustrien.

I Norge har regjeringen varslet oppfølging av det europeiske forslaget. Statssekretær Roger Schjerva uttalte til Aftenposten at regjeringen også åpner for å «gjøre ting på egenhånd» og gå lenger enn EUs forslag.

Aktivistene vil gå lenger

Richard Murphy, som blogger på vegne av Tax Research UK, har lekket foreløpige utkast til direktivene på bloggen sin. Han mener Kommi-

sjonen ikke går langt nok i å pålegge selskapene å rapportere tall som virkelig er nyttige.

«Et virkelig problem er at bare skatteutbetalinger skal inkluderes. La oss ikke innbille oss at dette er land-for-land-rapportering, for det er det ikke. Det er bare data som vil bli veldig vanskelig å tolke, fordi ingen vet hvor mye salg eller overskudd det er, for eksempel», skriver Murphy på bloggen sin.

Han konkluderer derfor med at det er nødvendig for skatteaktivister å fortsette å være utålmodige:

«Dette er selvsagt en velkommen utvikling, men det er langt unna en meningsfull rapportering som virkelig vil stille disse selskapene til ansvar. På den måten er dette en stor skuffelse: budskapet om at kapitalen må stilles til ansvar, ikke bare for hva den gjør i utviklingsland med også for flyten inn og ut

■ KORRUPSJON

Mistanke om oljekorrupsjon

Ugandas utenriksminister Sam Kutesa og to ledende politikere har trukket seg fra sine stillinger etter mistanke om korrupsjon i forbindelse med avtaler om oljeproduksjon. Dette skjer etter press fra parlamentet, som har fått regjeringen til å åpne for granskning av de tidligere hemmeligholdte oljeproduksjonsavtalene.

■ TURISME

1,8

milliarder vil bli antallet turister i verden innen 2030, ifølge en ny rapport fra Verdens turismeorganisasjon UNWTO.

Det norske firmaet Yara er en av mange store bedrifter som kan bli nødt til å rapportere om hvor mye de betaler i skatt i alle land de opererer i. Bildet er fra Yaras fabrikk i Trinidad. FOTO: YARA INTERNATIONAL ASA 2004

av slike steder, har ikke blitt hørt ennå. Det er bekymringsfullt», skriver Murphy.

Vil ha strengere lov

– Forslaget, som er under arbeid i EU, er et svar på finansloven i USA. Det kan se ut som den er designet mer for å bekjempe korrupsjon enn skattetriksing. Vi mener det må til

« Vi synes Finansdepartementet har vært litt sent ute. Det har valgt å vente på EU i stedet for å være tydelige på hva det selv ønsker »

en grundigere rapportering som også tar for seg en del andre nøkkeltall, sier Kjetil Abildsnes i Kirkens Nødhjelp.

Han er opptatt av at en lov om land-for-land-rapportering må pålegge selskapene å komme med nok og detaljert nok informasjon til at det er mulig å finne ut om et selskap betaler skatten det skal i hvert enkelt land.

– Vi synes Finansdepartementet har vært litt sent ute. Det har valgt å vente på EU i stedet for å være tydelige på hva det selv ønsker. Hvis EUs forslag ikke er bra nok, håper vi regjeringen undersøker muligheten for å få til strengere regler for selskaper som er registrert i Norge, sier Abildsnes. ■

even.tomte@gmail.com

Nelson Ocuane i Empresa Nacional de Hydrocarbonetos (ENH) i Mosambik tror på stor vekst i landets økonomi framover. FOTO: JAN SPEED

Svart håp

Mosambiks håp er svart. De første store lastene med kull er blitt eksportert. Gass pumpes i rør til Sør-Afrika. Prøveboring etter olje er i gang.

Av Jan Speed, i Mosambik

– MOSAMBIK VIL VÆRE helt forandret om 20 år. Nye utvinningsprosjekter vil gi en vekst på 10–12 prosent. Det vil endre livsvilkårene for folk. Vi vil bli et nytt Norge der oljeinntekter investeres i utbygging av infrastruktur og bærekraftig utvikling. Jeg tror ikke nye oljefunn vil bli en forbannelse for oss, sier Nelson Ocuane, sjefen for Mosambiks statlige oljeselskap (ENH).

ENH og Statoil vil trolig starte prøveboring etter olje utenfor kysten av Mosambik mot slutten av neste år. Gass fra Pande og Temane-feltene eksporteres allerede til Sør-Afrika, takket være norsk rådgivning.

De nye naturressursene og utsiktene til økt velstand skaper imidlertid også politisk strid. Kritikere mener at avtalene gjort med sørafrikanske Sasol om gassseksport og om levering av strøm til det store aluminiumsverket Mozal ikke kommer landet til gode.

Ocuane avviser kritikken. Han påpeker at avtalen med Sasol ble inngått

da gassprisene var lave og at de måtte gi skattekonsepsjoner for å få til dyre investeringer. Utbyggingen av Pande-feltet kostet 190 millioner dollar.

– Vi mener forhandlingsresultatet var veldig godt. For i 2014 vil prisløkket forsvinne og vi forventer 15 år med økte inntekter. Vi i ENH får samtidig egne inntekter og betaler inntektsskatt gjennom vårt partnerskap i prosjektet, sier Ocuane.

Mosambiks visestatsråd for mineralressurser Abdul Razak Noor-mahomed innrømmer at noen av de første kontraktene med selskapene var «mer fordelaktig for selskapene enn for landet».

– Med tildelingen av ny lisenser i kullgruvene i Tete-provinsen har vi nå mulighet til å utforme kontrakter som er mer fordelaktig for landet. Og da tenker jeg ikke bare på skatter og avgifter, men at selskapene skal bruke lokale underleverandører, sier Razak. ■

jasp@norad.no

Mødrehelse: Det er lite kommunikasjon mellom bistandsbyråkrater og politikere og forskere, skriver Johanne Sundby. Se hennes innlegg side 27

Meninger

Debatt:

Hva med de små?

Av Anna Solberg

FOR FEM ÅR siden het det at dersom norske kvinneorganisasjoner kunne vise til resultater, ville vi få mer å rutte med til prosjektene våre. Det ga pågangsmot og håp, både til oss i Kvinne- og familieforbundet og til våre partnere ute. Etter den nye samarbeidsavtalen mellom FOKUS og Norrad er vi blitt svært skuffet. Det viser seg at utviklingen går i motsatt retning og at FOKUS får enda mindre enn tidligere, nettopp på grunn av inflasjonen og at det hvert år blir dyrere å drive bistandsarbeid. Jeg krymper meg ved

tanken på alle kvinnene og barna vi ikke lenger har et tilbud til fordi pengene ikke strekker til. Vi vet så inderlig vel at for eksempel tilbud om opplæring i inntektsgivende aktiviteter er en forutsetning for å tjene penger.

Nå må de klare seg som best de kan uten støtte fra Norge. Hva er det som må kuttes? Først og fremst barnas skolegang fordi det ikke lenger er penger til rådighet for dette. I neste omgang må det knipes inn på antall måltider pr dag, noe som er helt tydelig for den som vil se. Det er i sær barna og de unge i familien som lider under mangel

på et tilfredsstillende kosthold. Disse erfaringene står i grell kontrast til:

■ Norsk bistandsmålsetting når det gjelder kvinner og fattigdom. På papiret ser alt så flott ut, men kom ikke å be om annet enn knapper og glansbilder dersom du ikke hører til «de fem store».

■ Alle de pengene våre øvrighetspersoner strør ut av ermet når de er ute i verden og skal lindre verdens nød og klimaproblemer.

DA ER DET IKKE spørsmål om kontroll over pengebruk og resultater

Anna Solberg er medlem av internasjonalt utvalg i Kvinne- og familieforbundet

av innsatsen. Jeg vil påstå at deres vettløse pengebruk i de fleste tilfelle er helt uforsvarlig og at mottagerne ikke har mulighet til å innfri forventningene som legges på dem. Men det er tydeligvis ikke så farlig når mottakeren ikke skal stilles til regnskap for hvordan pengene forvaltes. De prosjektene som støttes av norske kvinneorganisasjoner kan i de fleste tilfeller rose seg av både godt arbeid og ditto resultater. Vi jobber iherdig med de slantene som blir oss tildelt fra norske myndigheter. Våre tillitskvinner jobber gratis for den norske

Kronikk:

Dvaskt av regjeringen om samstemthet

Av Sturla Henriksbø

NYTT AV ÅRET er at regjeringen sammen med forslaget til statsbudsjett også har levert en rapport til Stortinget om såkalt samstemthet; det vil si hvordan det står til i forholdet mellom norsk politikk på ulike områder og hvorvidt denne er i tråd med målene for utviklingspolitikken.

En samstemt utviklingspolitikk handler om at all politikk som påvirker utviklingslandene bør ha en konsekvent retning. Dette forutsetter at man måler politikk på alle sektorer ut fra hvilket bidrag de gir til utvikling og fattigdomsbekjempelse i Sør.

Selv om bistandspolitikken får mye oppmerksomhet, er dette kun et lite – men viktig – bidrag i arbeidet for langsiktig fattigdomsbekjempelse. Andre deler av de rike landenes politikk har ofte mye større konsekvenser for fattige lands utvikling, og bistanden blir fort til liten nytte dersom disse politikkområdene virker i motsatt retning. På samme måte får miljøverndepartementets tiltak liten betydning om ikke politikken på områder som olje- og energi, samferdsel og finans drar samme vei.

Bondevik II-regjeringen annon-

serte for snart ni år siden starten på arbeidet for en mer samstemt utviklingspolitikk. Det ble fulgt opp ved at regjeringen Stoltenberg oppnevnte Samstemthetsutvalget, som la fram en rekke konkrete forslag til tiltak som ville bedre samstemthet. Så langt har det imidlertid manglet på oppfølging fra regjeringen. Knappt noen av forslagene fra Samstemthetsutvalget er gjennomført.

ETT AV FORSLAGENE fra Samstemthetsutvalget var at regjeringen årlig burde rapportere hvorvidt norsk politikk er samstemt for å få identifisert eventuelle mangler. Det er derfor veldig positivt at regjeringen endelig kommer på banen med en lenge etterspurt samstemthetsrapport. Enda bedre er det at regjeringen også har lovet at rapporten vil komme på årlig basis. Målet med rapporten er jo å gjøre det lettere å se hvor innsatsen må settes inn for å endre ordninger som motarbeider utvikling i sør. De seks sektorene som regjeringen har valgt å fokusere på, kunnskap og teknologi, økonomisk vekst og sosial utvikling, klima og miljø, fred, helse og menneskerettigheter og likestilling, er relevante. Særlig spennende er fokuset på teknologi og tilgang på internett- og mobiltjenester i utviklingsland, og at regjeringen er oppmerksom på viktigheten av økonomisk vekst og investeringer.

Det er likevel et skår i gleden at regjeringens rapport er langt fra den nøytrale og kritiske gjennomgangen av norsk politikk på ulike områder

Sturla Henriksbø er sentralstyremedlem og leder av internasjonalt utvalg i KrF.

KRONIKK

Kronikkforslag sendes til even.tomte@gmail.com (maks 7000 tegn inkl. mellomrom)

Se også intervju med Erik Solheim på side 6.

som en hadde forventet. Isteden er rapporten en lang skryteliste av alle gode norske bidrag og tiltak. Problematisk områder hvor norsk politikk motarbeider utviklingslandenes interesser omtales så vidt i bisetninger og uten å utfordre på hva som kan gjøres for gjøre norsk politikk mer utviklingsvennlig.

REGJERINGEN VISER i rapporten gjennomgående til den amerikanske tankesmien Center for Global Developments indeks (CDI) som rangerer OECD-landene i forhold til hvor forpliktet de er på å fremme mål om global utvikling innen ulike politikkområder. Dette er relevant, da denne indeksen lages av en uavhengig organisasjon og er basert på objektive mål. Norge bør sette som målsetning å komme på en sammenlagt førsteplass på CDI-rankingen. Nå

ligger vi på fjerdeplass sammenlagt. Det er særlig innenfor politikkområdene miljø og handel at Norge scorer dårlig. Norge er på 17. plass av 22 land når det gjelder miljø og på nest siste plass når det kommer til handel. Dette er overraskende nok ikke problematisert av regjeringen, som raskt nevner de dystre tallene før den hopper videre til lystligere temaer.

Hvis regjeringen hadde tatt på alvor ønsket om en samstemt innsats for utviklingslandene måtte de ha gått dypere inn i vanskelige problemstillinger som for eksempel investeringer i miljøfiendtlige oljesandprosjekter og prioritering av norske interesser i WTO-forhandlinger. Den dvaskte rapporteringen gir grunn til å spørre seg om ikke et uavhengig organ heller bør stå for denne rapporteringen, slik at vi kan få bedre og tydeligere informasjon om tilstanden.

«Problematisk områder hvor norsk politikk motarbeider utviklingslandenes interesser omtales så vidt i bisetninger»

→ Følg debattene på nett: www.bistandsaktuelt.no

netts UTEKONTORET: Politiker-skole i India

Nobels fredspris er en oppmuntring for politisk aktive kvinner i India, skriver Eva Bratholm fra ambassaden i New Dehli.

netts KOMMENTAR: Spesialstyrker for menneskerettigheter?

Når USA sender spesialstyrker for å jakte på Herrens motstandshær etter press fra aktivister, er det grunn til å stille kritiske spørsmål om menneskerettighetsaktivistenes rolle, skriver Jan Speed.

netts UTEKONTORET: Flom i Kambodsja

Den verste flommen i Sørøst-Asia på flere tiår har brakt klimaendringene nærmere, skriver Bente og Knut Iversen Foseide fra Misjonsalliansen.

stat. For oss i K&F representerer bistandsarbeidet et par årsverk med frivillig innsats. Det er bittert å tenke på at det i Norge ikke skorter på penger, men vilje og forståelse fra myndighetenes side for hva de små organisasjonene oppnår gjennom samarbeidet med partnerne i sør.

DE VIL TYDELIGVIS ha slutt på denne innsatsen og heller la de store norske og FN-organisasjonene overta hele bistandspotten. Det koster Norad mindre arbeid å hive ut millionene i store porsjoner enn å støtte

mange små prosjekt. Resultatene er ikke alltid så mye å skryte av. Fra tid til annen er de rett og slett skandaløst dårlige. Det som teller for norske myndigheter er å kvitte seg med pengene våre så enkelt og raskt som mulig. Som norsk skattebetaler ser vi med bekymring på den kyniske holdning til bruk av fellesskapets midler. Vi som jobber i de små organisasjonene skulle så gjerne utnytte vår kapasitet bedre. Vi ber om en mer edruelig bistandspolitikk der også de små organisasjonene får vise hva de duger til. ■

Debatt:

Vanskelig å få bistandsfolk i tale

Av Johanne Sundby

JEG HAR NOTERT meg at det er lite kommunikasjon mellom bistandsbyråkrater og politikere og forskere. I de 15–20 årene jeg har bedrevet utviklingsforskning, overrasker det meg ikke. Forskningen lever sitt liv og bistanden sitt. Mye av bistandskunnskapen og politikken er motepreget og diskusjonene foregår på møterom i den store verden. Noen av bistandsfolkene synes det er viktigst å være med på store møter i de organisasjonene som driver de globale trendene framover.

Tusenårsmålene er kvantitative mål også for bistanden. Mødre- og barnehelse er prioritert. På den store globale helsekonferansen som Forskningsrådet, Norad, universitetene og Legeforeningen hadde for et par uker siden, arrangerte vi et

lite forskningsbasert symposium om mødre- og barnehelse, basert på korte innlegg om erfaringer fra prosjekter i felt, dels framført av forskere fra utviklingsland. God og konkret forskningsformidling i nesten-tabloid format.

På seminarer om slike temaer dukker sjelden bistandsfolk opp. Vi telte én, og han er tidligere stipendiat hos oss. De andre var på parallelle symposier, mest om bistandspolitikk. Dessuten var det 98 prosent kvinner som hørte på. Typisk for mødre- og barnehelse. Dit kommer aldri menn med makt.

Det er rett og slett ikke oppløftende. Hvordan skal vi forskere kunne formidle på en grei måte hvis bistandsfolket og politikerne rett og slett ikke prioriterer selv fortettet kunnskap? Det holder ikke at de sier at de ikke har tid til å lese lange rapporter. Det handler også en del om hva de faktisk prioriterer. Jeg har nesten gitt opp å få bistandsfolk i tale, unntatt de jeg kjenner fra før. De holder på med sitt, uavhengig av hva vi forskere sier. Og det kan gå bra. Men noen ganger går det helt på trynet også. ■

Johanne Sundby er professor i internasjonal helse ved Universitetet i Oslo

Står Dagros og co. i veien for fattige lands interesser? I den nye samstemt-rapporten viser regjeringen liten vilje til å ta en skikkelig diskusjon om problematiske områder hvor norsk politikk motarbeider utviklingslandenes interesser, mener Sturla Henriksbø.

FOTO: BÅRD LOKEN/SCANPIX

Den årlige rapporteringen er ikke mål i seg selv, men kun et av flere virkemidler som kan brukes for å få ulike politikkområder i takt med målet om utvikling for verdens fattigste.

ET SLIKT VIRKEMIDDEL, som er foreslått av KrF, er at det i forbindelse med nye vedtak i regjeringen eller Stortinget bør problematiseres hvilke konsekvenser disse vil få for en samstemt utviklingspolitikk. Regjeringens utredningsinstruks gir i dag anvisning på at nye forslag til Stortinget skal inneholde en vurdering av mulige konsekvenser for blant annet miljø, norsk næringsliv, helse, likestilling og distriktpolitikk, i saker hvor slike konsekvenser er relevante. Ved å inkludere hensynet til en samstemt norsk utviklingspolitikk i utredningsinstruk-

sen, slik at alle politiske forslag med mulige implikasjoner av betydning for utviklingsland blir gransket for utviklingseffekt før de vedtas, kan dette bidra til å ansvarliggjøre våre politikere.

NORGE NYTER ANERKJENNELSE internasjonalt for vår rause bistandspolitikk. Vi må imidlertid stå imot fristelsen til å nøye oss med klappene på skulderen, og heller våge å stå på utviklingslandenes side også i saker hvor interessene til verdens fattigste står i mot våre egne. Dette er ikke alltid like behagelig. Men hvis vi er seriøse om reell fattigdomsbekjempelse krever det både sårbar selvransakelse og noen ganger smertefulle prioriteringer. Premien er håpet om å kunne bli et foregangsland innenfor helhetlig utvikling som virkelig virker. ■

« Bistandsfolk holder på med sitt, uavhengig av hva vi forskere sier »

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

28 Bakerst

Dalla dalla

Av Victoria Buhanza

«Gud er stor» eller «Viva Manchester United» er blant de inspirerende budskapene som ofte er malt foran eller bak på minibussene som frakter mennesker rundt i Dar es Salaam.

Minibussene heter dalla dalla og er den vanligste formen for offentlig transport i storbyen. Dette er minibusser som kjører en bestemt rute, og startsted og endestasjon er tydelig merket på fronten av bussen.

Dalla dalla er blitt en helt nødvendig del av transporttilbudet i storbyer som Dar es Salaam, først og fremst fordi det offentlige kommunikasjons-tilbudet overhodet ikke er i stand til å håndtere den raske befolkningsøkningen i afrikanske storbyer. Ordet dalla dalla kommer fra et ord på swahili som betegner en 5-shilling-mynt som pleide å være den vanligste billettprisen. I rushtiden er de overfylte, du skal virkelig være både heldig og raskt for å finne en sitteplass. Det er ikke noe nøyaktig maksimalt antall passasjerer. Man fyller på med passasjerer som må stå og holde seg fast som best de kan.

Sett fra SØR

Victoria Buhanza er frilansjournalist fra Tanzania

Det finnes vanligvis både en sjåfør og en konduktør ombord. Konduktøren kalles mpiga debe. Det betyr bokstavelig den som slår på en metallbeholder, og refererer til at konduktørene ofte slår i taket eller siden av bussen for å tiltrekke seg kunder eller gi sjåføren signal om at han kan starte fra holdeplassen.

I en dalla dalla blir det alltid spilt meget høy musikk. Ofte er det bongo flava, som er lokal hip-hop-musikk sunget på swahili. Inne på bussen går praten som regel livlig, alt fra politikk til sport blir diskutert. Dalla dalla-er kan stoppe hvor som helst langs ruten for å slippe av eller plukke opp passasjerer. Ved døren inni minibussen kan det gjerne stå opptil 30 passasjerer, men det er alltid plass til fem til. Konduktøren står helt innpå passasjerene og ofte er det faktisk han som holder passasjerene inne på bussen mens den kjører. For å klare jobben som mpiga debe må man være en mester i å gjøre mange ting på en gang. Konduktøren holder både seg og passasjerer inne på bussen, han får inn billettene, gir tilbake veksle-

penger og snakker med folk på andre dalla dalla-er som kommer forbi. Alt i et rasende tempo.

Men til tross for at jobben som sjåfør og konduktør er enormt krevende er betalingen dårlig. Busseierne tilbyr ikke noen formell ansettelse som kunne ha sikret sjåførene og konduktørene lønn, og gjort at de hadde sluppet å måtte forsyne seg av billettene samtidig som de må sørge for at eierne også tjener penger. Folk har heller ingen respekt for dem og ser ikke verdien i det arbeidet de gjør, selv om de hver dag starter arbeidet klokken tre om morgenen for å tjene penger også på de tidligste passasjerene. Dessuten har nesten alle råd til å bruke dalla dalla, de er raske, og får folk på arbeid i tide.

Eieren forlanger stor fortjeneste ved dagens slutt. De ansatte må slite for å få inn nok penger både til eieren og seg selv og jobber under stort press. Det er kanskje ikke så rart at de under slike forhold ikke alltid er tålmodige nok til å vente i køen når det er trafikkork eller at de tar noen sjanser for å komme fortere fram. ■

Minibussene i Dar es Salaam er overfylte og folk klammer seg fast som best de kan. Men dalla dalla-ene er en viktig del av kommunikasjonsystemet i storbyene.

FOTO: VICTORIA BUHANZA

Mann (28) søker investorer

Norge driver for lite med handel og investeringer i Afrika, mener Eivind Fjeldstad. Det akter den unge idémakeren å gjøre noe med. Av Even Tømte

Vi skal være en navigator i ukjent farvann, sier Fjeldstad til Bistandsaktuelt.

28-åringen er drivkraften bak Norwegian-African Business Association, som nylig lanserte seg selv med et stort internasjonalt seminar på Radisson Blu Hotel i Oslo. Organisasjonen skal tilby kunnskap, kompetanse og støtte for norske bedrifter som ønsker å gjøre forretninger i afrikanske land.

– Slike handelskamre finnes i så å si alle europeiske land, men ikke i Skandinavia, sier Fjeldstad.

Konferansen er arrangert med støtte fra Norfund og UD. På programmet sto ministre fra Kenya, Nigeria og Norge, representanter fra Den østafrikanske union og flere store afrikanske investorer. På et eller annet vis har den unge entusiast fått KLM til å gi bort business class-billetter for å frakte gjestene til Oslo.

«Jeg tror det medie- og NGO-skapte bildet av Afrika står i veien. Det er noe vi må jobbe for å balansere»

Eivind Fjeldstad, leder Norwegian-African Business Association

– Ikke dårlig for en ung jyping å få til noe sånt?

– Det har bare blitt sånn. Jeg er ganske kontaktsøkende, og er vel dyktig til å bygge nettverk.

Bare begynnelsen

På rullebladet har Fjeldstad blant annet afrikastudier ved NTNU i Trondheim og en mastergrad i afrikansk politikk ved SOAS i London, samt en periode som praktikant ved den norske ambassaden i Addis Abeba. Nå er han ansatt i det Oslo-baserte konsulentselskapet International Law & Policy Institute (ILPI). Det norsk-afrikanske handelskammeret er opprettet som et underbruk av konsulentselskapet.

– Dette er starten. Nå står vi på bar bakke. Det gjenstår å se om næringslivet er såpass interessert at de vil melde seg inn og være med å finansiere dette videre, sier han.

Ideen til organisasjonen dukket opp da Fjeldstad var i Zanzibar på jobb for ILPI. Der fikk han klar beskjed om ikke å komme tilbake med bistandsprogrammer, men med investeringer som kan skape arbeidsplasser.

Etter hvert kom han fram til at dersom det skulle bli fart på sakene, måtte han gjøre noe med det selv.

– Jeg startet som en naiv idealist,

HVEM?

■ Eivind Fjeldstad, leder av nyetablerte Norwegian-African Business Association

■ Handelskammeret ble nylig lansert med en større konferanse i Oslo

som skulle ut å redde verden, forteller han.

– Er du ikke det fremdeles, bare på vegne av næringslivet i stedet for bistanden?

– Jeg føler at vi gir et balansert bilde. Vi har hatt bidrag på konferansen som har tatt opp korrupsjon, og flere har vært inne på de mørke skyene på den økonomiske horisonten, parerer Fjeldstad.

– Samtidig har vi fått høre om de store mulighetene som venter dem som våger å satse i Afrika. At syv av de ti raskest voksende økonomiene i verden befinner seg på dette kontinentet.

– Sidrumpa norsk næringsliv

Mens det var væpnet konflikt i 14 av Afrikas 54 land på slutten av nittitallet, gjelder det bare fire land i dag. Angola har det siste tiåret hatt den kraftigste økonomiske veksten i verden. Eterspørselen stiger internasjonalt etter energi, mat og råvarer, som Afrika har mulighet til å levere. Den afrikanske middelklassen har vokst kraftig og vil skape «motorer for vekst». Vil du være med, så heng på!

– Men hvis det er så lett å tjene penger i Afrika, hvorfor må da næringslivet overbevises om å investere der?

– Næringslivet i Norge er litt sidrumpa. De har det for godt her. Hvor-

Portrett

28 år gamle Eivind Fjeldstad er primus motor i nyetablerte Norwegian-African Business Association. Nå håper han å bidra til at flere norske bedrifter investerer i Afrika.

FOTO: KEN OPPRANN

for skal de gidde å reise til Afrika når de kan tjene penger på sitt eget kontinent? spør Fjeldstad.

Samtidig tror han Norges sterke posisjon som bistandsgiver kan ha bidratt til å skape hindre for andre typer engasjement. Flere av de afrikanske deltakerne på Fjeldstads seminar var opptatt av å fortelle Bistandsaktuelt at bistanden hadde skapt en avhengighetskultur i mot-takerlandene, som sto i veien for gründerand, investeringer og selvhjelpenhet. På den andre siden tror Fjeldstad at vi som bistandsgivere kan ha lettere for å se elendighet enn forretningsmuligheter.

– Jeg tror det medie- og NGO-skapte bildet av Afrika står i veien. Det er noe vi må jobbe for å balansere, sier Fjeldstad.

– Norads informasjonsdirektør Kjell Terje Ringdal har for eksempel sagt at det er helt i orden med bilder av barn med fluer i øynene?

– Jeg er litt delt om dette. På den ene siden forstår jeg NGOene godt. Det er viktig å skape oppmerksomhet om sultkatastrofer som den som foregår på Afrikas Horn nå. Samtidig er det utrolig trist at bildet blir så unyansert. NGOene har fått lov til å monopolisere dette veldig lenge. ■

Hva i all verden?

Av Ba-Musa Ceesay

1 Hvem er dette?

2 Hva er myntenheten i Sri Lanka?

3 Til hvilket land hører den store øya Hainan i Sørkinahavet?

4 Hvilket land mottok mest bistand i verden i 2009?

5 Når ble Den Afrikanske Union (AU) opprettet?

6 Hvilket land hadde Thailand som koloni?

7 «Boka Haram» er en ekstrem islamistorganisasjon. Hvilket land kommer gruppen fra?

8 Hvem er Laura Chinchilla Miranda?

9 Hvem skrev boka «Diepsloot»?

10 Når ble United Nations Mission in the Republic of South Sudan (UNMISS) etablert?

11 Hva er et annet vanlig ord for «kastløs»?

12 Hva heter vortesvinet i «Løvenes Konge»?

13 Hva er en entomolog ekspert på?

14 Hvilket land har flest kvinnelige parlamentarikere?

15 Hvilket afrikansk land hadde størst økonomisk vekst i verden i 2010?

16 Hvilken sykdom forebygges med BCG-vaksine?

17 Hvilken idrett forbindes med Caster Semenya?

18 Når er nasjonaldagen i Cuba?

19 Hva kaller japanerne hjemlandet sitt?

20 Hva heter Asias lengste elv?

Ekspertnøtter

1 Når fikk republikken Palau, en øystat i Stillehavet, sin selvstendighet – og fra hvilket land?

2 I hvilke 5 land renner Niger-elven, Afrikas tredje lengste elv, gjennom?

3 Hvor og når ble bistandsorganisasjonen Plan grunnlagt?

Svar: 1: Michael Sata, ny president i Zambia. 2: Srilankisk Ruppi. 3: Kina. 4: Afghanistan. 5: 9. juli 2002. 6: Thailand har aldri vært koloni. 7: Nigeria. 8: President i Costa Rica. 9: Anton Harber. 10: 9 juli 2011. 11: Dalit. 12: Pumba. 13: Insekter. 14: Rwanda. 15: Botswana. 16: Tuberkulose. 17: Friidrett. 18: 1. januar. 19: Nippon. 20: Yangtze-elva i Kina
Ekspertnøtter: 1: 1994, fra USA. 2: Guinea, Mali, Niger, Benin og Nigeria. 3: Spania, 1937.

30 Bakerst

Bokanmeldelse:

En annerledes reisebeskrivelse

Av Tone Bratteli

EN UNG SØR-AFRIKANSK MANN med en stor lengsel etter kjærlighet og et sted han kan kalle hjemme, legger ut på tre rastløse reiser til Hellas, Afrika og India. Dette er den ytre rammen i den nærmest suggererende boka *I fremmed land* av den ofte prisnominerte forfatteren Damon Galgut. Han er født i Pretoria og debuterte allerede som 17-åring.

Reisene kalles *Følgesvennen*, *Elskeren* og *Vokteren*, og forteller om hvordan tilfeldige møter mellom mennesker i fremmed land former ham, gir ham innsikt, skuffelser og gleder. Et liv i oppbrudd der han ikke reiser til et sted, men fra noe. Og alle reisene ender i håp som brast, vanskelige situasjoner og tanker om flere reiser.

Boka inneholder noen vanvittig morsomme observasjoner av hvordan det er å møte opp på en afrikansk grenseovergang uten visum. Her vil mange kjenne seg igjen. Fortelleren bruker mye tid og svette på å forstå at penger ordner alt og gjør alt mulig.

Poenget med å reise bort er å unnsnippe tida. Og i Malawi går alt

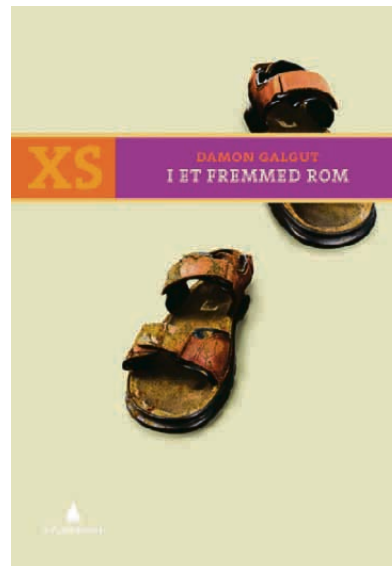
langsomt. Det spesielle reisefølget får en følelse av å være i paradiset. Men fortelleren oppsøker også dem som lager maten deres og rydder etter dem, og får et raserianfall over den arrogante måten deler av reisefølget behandler lokalbefolkningen på: – Dette er hjemmet deres. Vi er gjester!

Reisefølget mister hverandre, men gjenforenes likevel etter mange krumspring i Tanzania. Her er det ingen som tar imot visakort. Tida går på å ordne all slags formaliteter som penger og vaksiner. Opplegget sprekker og forfatteren er igjen alene. Inn til han får være med en mann som smugler afghanske tepper til tjenestemenn i den amerikanske ambassaden i Dar es Salaam. Han vil videre.

Denne ordkunstneren tar et raskt grep på deg når du tar fatt på siden og slipper deg ikke ut før du er ferdig

Damon Galgut:
«I et fremmed rom»
Oversatt av
Johanne Frønth
Nygren
Gyldendal
XS-serie 2011

I fortellingen *Vokteren* skal fortelleren ha med seg Anna til India for å roe ned hennes overbelastede nervesystem. Anna etterlater sin kvinnelige kjæreste hjemme for å prøve og sette sammen stumpene av et liv.

Allerede på første togtur oppfører Anna seg på bisarre og foruroligende måter. Hun veksler raskt mellom oppstemthet og fortvilelse, og har med

seg massevis av piller som skal holde henne gående.

Denne turen blir verre enn de to andre til sammen. Fortelleren finner Anna med to hundre beroligende og femti sovetabletter i kroppen, og som lesere innvies vi nå i det ytterst byråkratiske og klassedelte sykehustilbudet som tilbys. En totalt neddopet og utslitt Anna flyttes mellom sykehus mens fortelleren må skaffe alt hun trenger på apoteket. Han får hjelp av en sindig engelsk enke som også viser seg å ha en sorgtung historie.

Ut av Annas munn kommer det bare en strøm av fornærmelser og anklager, men de får henne etter hvert levende hjem. Det blir ikke noe langt liv.

Fortelleren finner vel aldri kjærligheten og røttene sine, men underveis blir vi ikke bare presentert for høyst ulike menneskeskjebner. Her er mange miljøskildringer og beskrivelser av busser, båter og hoteller som gjør leseren til en del av reisen. For denne ordkunstneren tar et raskt grep om deg når du tar fatt på side én og slipper deg ikke før du er ferdig.

En totalt annerledes reisebeskrivelse. ■

Samtaler ved Chr. Michelsens institutt

Nye stormakter og Afrika

Kina, India, Brasil, Sør-Afrika og de andre stormaktene fra Sør blir stadig viktigere globale aktører. Deres nye status og rolle er spesielt tydelig i Afrika. I en seminarserie setter CMI fokus på disse stormaktene og analyserer deres rolle i Afrika. Hvilke utfordringer reiser dette for norsk politikk? Forskere, aktivister og beslutningstagere møtes på CMI.

27. oktober

China in Africa. What does it mean for political development?

Deborah Brautigam, Shubo Li, Arne Strand og Helge Rønning

9. november

South Africa's Post-Apartheid Foreign Policy

Garth Le Pere, Elling N. Tjønneland og Jan Speed

For fullstendig program og påmelding:

www.cmi.no

CMI

HimalPartner

HimalPartner (tidl. Tibetmisjonen) inviterer til fagkonferansen

Mental helse i et globalt perspektiv

Hvem? Hva? Hvordan? – prioritering av mental helse innen bistand

Sted: P-hotels, Grensen 19, Oslo onsdag 7. og torsdag 8. mars 2012

Foredragsholdere:

- **Vikram Patel**, professor i internasjonal mental helse, London School of Hygiene and Tropical Medicine og Sangath senter, India
- **Dr. Michelle Funk**, koordinator, Mental Health and Substance Abuse Department, WHO
- **Jørn Lemvik**, generalsekretær, Digni (tidl. Bistandsnemda)
- **Matrika Devkota**, styreleder, Koshish Nepal

Målet for konferansen er å sette mental helse på dagsordenen innen bistandsarbeid. Vi inviterer bistandsaktører, misjonsorganisasjoner, universitets- og forskningsmiljø og fagfolk med kompetanse innen psykisk helse til å drøfte hvordan man kan bidra til fagfeltet i en utviklingskontekst.

Påmelding og spørsmål: ingunn.odegaard@himalpartner.no

Mer info og program: www.himalpartner.no/vart-arbeid/mental-helse

Konferansen godkjennes som 13 timers vedlikeholdsaktivitet av Psykologforeningen, og er søkt godkjent som spesialiseringskurs i Legeforeningen.

Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding og bilde til baktuelt@gmail.com.

Frøydis Kvaløy har blitt ansatt som bistandsrådgiver i Norsk Ornitologisk Forening (NOF).

Hun skal følge opp og videreutvikle NOFs naturmangfoldbaserte bistandsarbeid. Frøydis Kvaløy har en mastergrad i naturressursforvaltning og bærekraftig jordbruk, samt et påbegynt doktorgradsarbeid innenfor agro-biodiversitet fra Universitetet for miljø- og biovitenskap. Hun har bred arbeidserfaring som inkluderer Utenriksdepartementet, Direktoratet for naturforvaltning, frivillige organisasjoner og universitet.

Anne-Cecilie Kaltenborn (43) tar over stillingen som generalsekretær i Leger

Uten Grenser etter Patrice Vastel. Hun kommer fra stillingen som viseadministrerende direktør ved Lovisenberg Diakonale Sykehus, der hun har vært i snart seks år. Hun tiltrer neste år.

Per Kristian Lunden går fra å arbeide med internasjonale spørsmål til å bli

Risørs nye ordfører. Lunden (54) vil avvikle alle internasjonale engasjement med unntak av styreleder vervet i Vennekamp Nord Sør (VNS). Lunden har vært engasjert i norsk utviklingssamarbeid siden midten av 1980-tallet. Han har blant annet vært styreleder i Fredskorpset, styreleder i Internasjonal reporter og kursleder ved Utenrikstjenestens Kompetansesenter (UKS).

Lise Stensrud har tiltrådt stilling som fagdirektør på anti-korrupsjon i Norad. Hun skal

lede Norads arbeid på dette feltet på seksjonen for utviklingsstrategi og styresett. Stensrud har de siste to årene arbeidet på Norads anti-korrupsjonsprosjekt. Før det var hun ministerråd ved ambassaden i Luanda, Angola. Hun har også arbeidet en rekke år ved ambassaden i Maputo, Mosambik.

Bjørg Skotnes har tiltrådt i stilling som fagdirektør for kvinner og likestilling og leder

Norads team på dette område. Hun var tidligere avdelingsdirektør på Norads avdeling for fred, likestilling og demokrati. Skotnes har tidligere vært daglig leder i FOKUS og nasjonaleksperter i EU-kommisjonen.

Ragnhild Dybdahl tiltrådte i august som ambassaderåd i Hanoi. Hun kommer fra stillingen som avdelingsdirektør i Norad. Hun er utdannet psykolog og har tidligere vært førsteamanuensis ved Universitetet i Tromsø.

Einar Telnes (50) ble 1. oktober ansatt som avdelingsdirektør ved Norads avdeling for klima, miljø og naturressurser. Telnes har tidligere blant annet arbeidet som direktør for klimatjenestene i Det Norske Veritas og som direktør for rådgivningstjenestene i Point Carbon. Han er utdannet sivilingeniør fra NTH, bedriftsøkonom fra BI og har en MBA fra Heriot-Watt University i Skottland.

Marie Gaarder overtar som avdelingsdirektør for Evalueringsavdelingen i Norad.

Samtidig er det ansatt en rekke underdirektører i Norad:

Vibeke Trålim, underdirektør ved Seksjon for næringsutvikling. **Tori Hoven**, underdirektør ved Seksjon for bistandsstrategi og styresett. **Ørnulf Strøm**, underdirektør ved Energiseksjonen. **Petter Stigset**, underdirektør ved Olje

for utvikling-seksjonen. **Edle Hamre**, underdirektør ved Seksjon for forskning, innovasjon og høyere utdanning. **Camilla Helgø Fossberg**, underdirektør ved Seksjon for utdanning. **Helga Fogstad**, underdirektør ved Seksjon for helse. **Vigdis Halvorsen**, underdirektør ved Seksjon for utviklingsinitiativ. **Gunvor Skancke**, underdirektør ved Seksjon for styrking av sivil samfunn. **Anne Kristin Martinsen**, underdirektør ved Juridisk seksjon. **Rannveig Rajendram**, underdirektør ved Seksjon for bistandsforvaltning og **Erik Aakre**, underdirektør ved Resultatseksjonen.

Odd Arnesen er Norads nye fagdirektør for klima.

Cliff Wang er nå seniorrådgiver ved Avdeling for klima, miljø og naturressurser

Liv Marte Nordhaug er nå seniorrådgiver ved Direktørens kontor.

Andre nyansatte i Norad:

Marit Hverven er ansatt som webjournalist i Kommunikasjonsavdelingen. Hun kommer fra FN-sambandet. Hun skal arbeide med norad.no.

Vigdis Cristofoli er seniorkonsulent i Seksjon for utdanning.

Simon Rye blir prosjektleder for Sør-Sudan-prosjektet. Han har tidligere arbeidet i Norad og har inntil nylig vært tilknyttet Osloenteret.

Sigurd Kihl (31) er ansatt som førstekonsulent i Norads sivilsamfunnsavdeling. Kihl har tidligere arbeidet i Utdanningsforbundets internasjonale avdeling, i Forum for Utvikling og Miljø og har vært lokalansatt ved Den norske ambassaden i Nairobi. Kihl er master i samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo og har også jobbet i diverse medier som journalist.

Nye medarbeidere i Norad på engasjement:

Svein Olav Svoldal, er engasjert som førstekonsulent, Seksjon for næringsutvikling.

Cathrine Oliva Sannes er engasjert som førstekonsulent, Juridisk seksjon.

Ola Alnæs er engasjert som seniorrådgiver, Seksjon for bistandsforvaltning.

Linn-Kaja Rogstad er engasjert som rådgiver, Seksjon for forskning, innovasjon og høyere utdanning.

Goitom Gebreluel er engasjert som førstekonsulent, Avdeling for sivil samfunn

Elizabeth Stormoen er engasjert som førstekonsulent, Avdeling for klima, miljø og naturressurser.

BISTANDSAKTUELT

Fagblad om utviklingssamarbeid.

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:

Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattansvarlig:

Even Tømte
even.tomte@gmail.com

Nettavisredaktør:

Jan Speed
jasp@norad.no

Journalister:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no
Hege Opseth
heop@norad.no
Ingvild Sahl
sahlmedia@gmail.com
Tiril A. Skarstein
tiril.skarstein@gmail.com
Even Tømte
Even.tomte@gmail.com

Prosjektansvarlig adm. prosjekter:

Christine M. Harg
harg@norad.no

Administrasjon:

Ba-Musa Ceesay
Ellen Rojahn

Redaksjonsråd:

Nora Ingdal
Markus Nilsen
Ane Sigurdsdatter Mygland
Kjell Terje Ringdal
Asle Toje

Internett:

www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:
Boks 8034 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse:

Ruseløkkveien 26 (6.etg.)

Telefoner:

22 24 20 30 (sentralbord)
22 24 20 40 (redaksjon)
22 24 21 33 (annonser)

E-post redaksjon:

gz@norad.no

E-post annonser:

harg@norad.no

Design og produksjon:

Fora Medier AS

Trykk:

Nr1 Trykk as

Abonnement:

Bistandsaktuelt, Norad
Boks 8034 Dep,
0030 Oslo

Telefon: 22 24 20 59

E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Utgiver:

Norad
ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Tirsdag 18. oktober 2011

Opplag denne utgaven:

18 400 eksemplarer.

Bistandsaktuelt er medlem av **Fagpressen**.

Neste Bistandsaktuelt:

Utkommer ca. 18. nov. 2011

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

X JA, jeg vil ha et gratisabonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn

Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig)

Postboks

Postnummer Poststed

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og ev. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

PORTO

BISTANDSAKTUELT

Norad
Postboks 8034 Dep.
0030 OSLO

Redder verden, ett museklikk av gangen

Dataspillet Fate of the World baserer seg på virkelige klimamodeller. Oppdraget er å styre verden helskinnet gjennom klimakrise, fattigdom og krig.

Av **Even Tømte**

Hurra, ettbarnspolitik, jubler Kine, som mener å ha funnet løsningen på overbefolkning og ressursmangel i Nord-Afrika. Så enkelt var det visst ikke likevel. Snart arrangeres store protester utenfor kontorene til Global Environmental Organization. Arbeidsløse og desillusjonerte nordafrikanere som ikke får lov til å få mange nok barn til å sikre framtida spør hva de egentlig skal med den globale organisasjonen.

– Bra de er fredelige, i det minste, sier Kine.

Dataspill

Til daglig er Kine (23), Andrea Weme (24) og Julia Dahr (19) engasjert i Spire, Utviklingsfondets ungdomsorganisasjon. Bistandsaktuelt har bedt dem teste ut dataspillet *Fate of the World*, som handler om å styre verden helskinnet gjennom klimakrise, fattigdom og krig. Spillet ble lansert tidligere i år av det britiske spillskapet Red Redemption og baserer seg på virkelige klimamodeller.

Spillet plasserer deg i førersetet for Global Environmental Organization (GEO), en slags verdensregjering. I 2018 blir jorden herjet av sykklonen Sanvu, en naturkatastrofe større enn man noen gang har sett. Det er hva som skal til for at verden oppretter en slagkraftig overnasjonal organisasjon som skal løse problemene menneskeheten står overfor. Men lett blir det ikke. For selv om spillet går ut fra at de politiske motsetningene lar seg løse, gjenstår det høyst reelle og vanskelige dilemmaer.

Atomkraftverk

– Vi trenger ikke spille i tråd med Spires politikk, vel? undrer Kine. Hun har nettopp bygget atomkraftverk i Sør-Afrika. Fate of the World kan minne om det mer kjente spillet Civilization. Man ser på et stort verdenskart, utsteder dekreter og ordre

som en allvitende hersker og forholder seg til en strøm av oppdateringer, statistikk og informasjon.

Det første oppdraget er avgrenset i sitt omfang: oppnå en gjennomsnittlig levestandard i Afrika på 0,7 på FNs indeks for menneskelig utvikling innen 2045. Etter hvert blir oppdragene mer kompliserte, man kan for eksempel forsøke å styre verden gjennom flere klimakriser.

Send in the marines

For Kines del er situasjonen i Nord-Afrika i ferd med å komme ut av kontroll. Det er omfattende optøyer og borgerkrig truer, men hun nøler med å gripe inn militært.

– Folk gjør jo opprør fordi de er frustrerte over arbeidsløshet og fattigdom. Da er det bedre å utvikle økonomien enn å sende inn soldater, argumenterer hun.

Den sympatiske tilnærmingen viser seg ikke å holde i lengden. Konflikten ødelegger den økonomiske utviklingen hun forsøker å sette i gang. Når 2045 kommer ligger levestandarden fortsatt nede på 0,6. Spillet er slutt.

Neste gang forsøker hun en annen strategi og prioriterer økonomisk ut-

Kine Fristad (23), Andrea Weme (24) og Julia Dahr (19) diskuterer engasjert hvordan man skal skape utvikling i Nord-Afrika, en av oppgavene i Fate of the World.

FOTO: EVEN TØMTE

vikling over klimapolitikk. Samtidig er GEO løsere på avtrekkeren når det oppstår uroligheter. Det viser seg å fungere bedre.

Lærerikt eller morsomt?

Også Julia og Andrea trengte to forsøk for å få fattigdommen i Afrika under kontroll, en luksus som ikke er forunt verdens virkelige ledere. Bistandsaktuelt lurte på om aktivistene synes spillet er realistisk.

– Det gir i hvert fall et godt bilde av de forskjellige dilemmaene, mener Kine.

– Men var det gøy eller bare kjedelig pedagogisk?

– Jeg synes det var gøy. Det kan brukes som en morsom måte å lære på. Det er underholdende, men samtidig må man bruke hodet, sier Andrea.

Julia mener det er vanskelig å spille kun for underholdningens skyld.

– Det er ikke som Sim City. Du kan ikke kople ut. Man kan ikke spille Fate of the World uten å ta standpunkt til dilemmaer som er viktige i virkeligheten, mener hun.

Julia spiller lite dataspill til vanlig. Kine spiller oftere, og mener Fate of the World har verdi også som ren moro.

– Dette er noe jeg kunne satt meg ned og kople av med en kveld, sier hun. ■

Fate of the World

Det må tas mange vanskelige avgjørelser i spillet Fate of the World. Her har man valgt å stenge en grense, noe som skaper store demonstrasjoner.

■ Dataspill som blant annet baserer seg på virkelige klimamodeller.

■ Spillet har vunnet flere priser.

■ Spillet koster om lag 120 kroner og selges på Internett til både PC og Mac.

« Jeg synes det var gøy. Det kan brukes som en morsom måte å lære på. Det er underholdende, men samtidig må man bruke hodet » **Andrea Weme, Spire**